פרק ד א שבועת העדות. שבועה לא כתיב בהדיא בקרא אלא יליפין מקול כמ"ש ברים מתני' דס"פ: **ולא** בקרובים. כתב הר"ב דכתיב לא יומתו אבות על בנים וגו' כמו שהעתקתי במשנה ד' פ"ג דסנהדרין ע"ש: **ולא** בפסולים. כתב הר"ב כגון וכו' וגזלן כלומר אע"ג דאינו בר מלקות (שנתן [ל"ל שניתק] לעשה דהשבון כמ"ש במשנה ג' פ"ק דסנהדרין: **ואינה** נוהגת אלא בראויין להעיד. כתב הר"ב לאפוקי מלך שאינו מעיד והפסולים לעדות מדרבנן. מכלל דמלך מדאורייתא אינו כשר להעיד. והכי איתא בהדיא בגמ' (וכלומר) דממעטינן משחק בקוביא וכ"ש מלך [וכלומר] שהוא מדאורייתא ופירש"י דכתיב (דברים י"ז) שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך והבא להעיד נריך לעמוד לפני הדיין ודרך בזיון הוא לו. ע"כ. ולפ"ז אף במלכי בית דוד איירינן דאינן רראויין להעיד וכן דקדק הרמב"ם בלשונו פ"ג מהלכות מלכים לומר דאף מלכי בית דוד אין מעידין והיינו דבגמ' אדאמרינן למשומי מלך מפרש רש"י דתנן [סנהדרין דף י"ח] לא מעיד ולא מעידין אותו אע"ג דרישא דאותה משנה במלכי ישראל נשיא כדמפורש התם ועמ"ש בס"ד במשנה ה' פ"ב דהוריות. [*ונעמא דבפסולי עדות מדרבנן איכא נוהגת. פירש"י הואיל וסוף סוף אי מסהיד. לא מקבלינן ליה. ולא קריינן ביה והוא עד]: **בפני ב"ד**. עמ"ש במ"ה פ"ט דב"ק: **ושלא** בפני ב"ד מפי עצמו. דיליף ליה מג"ש דתחטא תחטא מפקדון. וסבר דון מינה ומינה כלומר דדיינין מינה לחייבו אף מפי עצמו. ומינה כי התם דמחייבי בין בב"ד בין שלא בב"ד. פירש"י דונשבע על שקר כתיב משמע בין בב"ד. בין שלא בב"ד. ועמ"ש בר"פ דלקמן [*ומ"ש במשנה ה' פרק בתרא דמנחות]: מפי עצמו. כתב הר"ב אם מפי עצמו נשבע שבועה וכו' ומפי אחריתי. כתב הר"ב כגון משביע וכו'. דכתיב (ויקרא ה') אם לא יגיד ונשא עונו במקום שאילו היה מגיד היה מועיל. וקרא במשבע מפי אחריתי כתיב. ואין הלכה כר"מ: **ב** והייבין. קרבן עולה ויורד על זדון השבועה. שהרי לא נאמרה בה ועגלס: ועל שגגתה עם זדון העדות. ביודעים שהשבועה זו אסורה אבל אין יודעים שחייבים עליה קרבן: ואין חייבים על שגגתה

פרק ד א שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים. דכתיב (ויקרא ה') והוא עד בראוי להעיד הכתוב מדבר ואשה אינה ראויה להעיד דכתיב (דברים י"ט) ועמדו שני האנשים אנשים ולא נשים. והשתא קרא בעדים הוא דכתיב נאמר כאן שנים. ונאמר להלן שנים. ע"פ שנים עדים (שם י"ז): ולא בקרובים. דפסולי עדות נינהו דכתיב (שם כ"ד) לא יומתו אבות על בנים. בעדות בנים. וה"ה לאחר קרובים: ולא בפסולים. כגון חייבי מיתות וחייבי מלקות וגזלן. דאיקרו רשעים והתורה אמרה אל תשת רשע עד: ואינה נוהגת אלא בראויין להעיד. לאפוקי מלך שאינו מעיד והפסולים לעדות מדרבנן כגון משחקי בקוביא ומפריחי יונה: בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו. אם מפי עצמו נשבע שבועה שאינו יודע לדעדות חייב. בין נשבע בפני ב"ד בין שלא בפני ב"ד: ומפי אחרים. כגון משביע אני עליכם שתבואו ותעידוני. ואמרו לו אין אנו יודעים לך עדות אינם חייבין עד שיכפרו בב"ד. דכתיב (ויקרא ה') אם לא יגיד ונשא עונו במקום שאילו היה מגיד היה מועיל. וקרא במשבע מפי אחרים כתיב. ואין הלכה כר"מ: **ב** והייבין. קרבן עולה ויורד על זדון השבועה. שהרי לא נאמרה בה ועגלס: ועל שגגתה עם זדון העדות. ביודעים שהשבועה זו אסורה אבל אין יודעים שחייבים עליה קרבן: ואין חייבים על שגגתה

פרק ד א °שבועת העדות נוהגת באנשים °ולא בנשים[א]) ברחוקין ולא בקרובין. בכשרים. ולא בפסולין[ב]). ואינה נוהגת אלא בראויין להעיד[ג]). בפני בית דין ושלא בפני בית דין. מפי עצמו[ד]). ומפי אחרים[ה]). אין חייבין עד שיכפרו בהן בבית דין. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים בין מפי עצמו ובין מפי אחרים. אינן חייבין עד שיכפרו בהן בבית דין[ו]): **ב** וחייבין[ז]) על זדון השבועה[ח]). ועל שגגתה עם זדון העדות[ט]). ואינן חייבין על

*) דכור זה כייב לקמן פ"ס מ"א על זדון שבועה כו' נגי שבועת פקדון ובס סתר הר"ב בהדיתות מ"ש הכוי"ס. (הו"מ): ולינא

יכין — תפארת ישראל — יכין

פ"ד א) דכתיב ועמדו שני האנשים [אמר נגי הרב המאס"ג מהו' ברוך יצחק שליט"א בהמרותו], דקמ"ל דפלגא בכולה מתניתין, והני מדקתאמר באנשים מ"ל לומר ולא בנשים, וכן בכולהו. אבל קמ"ל דבפסולין אפילו קבלוהו פליהן אינו אייב קרבן, דלא"ג דעדותו מהני [כמ"מ פ"י כ"כ], ע"פ אינו מעיד בקוביא וכ"ש מלך [ועי' מ"ש לקמן סי' מ"ח]: ב) מחמת עבירה [ועי' פרהדרין פ"ג מ"ג]. וא לה"ק הרי כל הנהו מדלאינן חייבין תעדות, חייבין משום בטוי [כמ"ם דכ"ה כ'] ולא"כ מה ל"מ אם חייבין משום זה אי מכוס זה. כ"ל דנ"מ דשבועת עדות לריך בב"ד דוקא. ואפילו בפני ב"ד נמי נ"מ. דבעדות אפילו מושבע מאחרים וסיב לא ידעתי, חייב, משא"כ בבטוי:

ג) למעיטי מבחק בקוביא ומפריחי יונים, אף דפסולין רק מדרבנן, עכ"פ עדותן לא מהני, ולא מידי אפסדיה. וכ"ש מלך דפסול מדאורייתא: ד) ר"ל דוקא בנשבע בעצמו אין חילוק בין נשבע בב"ד לו בחוץ: ה) ר"ל שהשביעון אחר ואמר משביעני עליך שתעידני. והשיב לא ידעתי העדות. אבל עניית אמן לו לשם אחר המוכן שמקבל שבועתו, כנשבע בעצמו דמי [כפ"ג. סי' כ"ג]: ו) מיהו השבועה יכול להיות קודם שבא לב"ד [וכמ"ש]: ז) קרבן עולה ויורד: ח) ר"ל בין שהיו מזידין בהכל, שידעו העדות וידעו נ"כ שהשיאקרו חייבים קרבן. לו על וכו': ט) ר"ל שמוגנין הן שסברון

שגגתה. אם שוגגים הם לגמרי כסבורים שאין יודעין לו עדות ואח"כ נזכרו. שהרי הן המוסים. ולא קרבן בהו ונשבע על שקר: **ג** ובאו לב"ד והודו פטורים. ואפי' כפרו חוץ לב"ד על כל שבועה שאין כפירה חוץ לב"ד חשובה כפירה: כפרו בב"ד חייבין על כל אחת ואחת. דאמר קרא (ויקרא ה') והיה כי יאשם לאחת מאלה לחייב על כל אחת ואחת: מה טעם. אין חייבים אלא אחת אפילו שתקו וכפרו לבסוף. ולא אמרינן כפירה קיימא אסולמו להייבם על כל אחת ואחת: תיאיל. ואילו כפרו בב"ד בפעם השביע עליהן חמשה פעמים חייבין דיין[ד]. ובאו לבית דין והודו[ו] פטורים[מז]. כפרוי[ז]. חייבים על כל אחת ואחת[ח]. השביע עליהן חמשה פעמים בפני בית דין וכפרו. אינן חייבין אלא אחת[ט]. אמר רבי שמעון מה טעם הואיל ואינם יכולים שגגתה. ומה הן חייבין על זדון השבועה. קרבן עולה ויורד[א]: **ג** שבועת העדות ביצד. אמר לשנים בואו והעידוני. שבועה שאין אנו יודעין לך עדות[ב]. או שאמרו לו אין אנו יודעין לך עדות. משביע אני עליכם. ואמרו אמן[ג]. הרי אלו חייבין. אבל אם שתקו אחר השבועה אין כאן קבלת שבועה. רש"י. וירלה מלשונו דדוקא שתקו. הא כפרו ואמרו אחר השבועה אין אנו יודעים לך חייבים ומייתי בב"ד. דאף ר"מ לא מחייב מפי אחרים אלא בב"ד. והשתא מפני' אפילו כרבנן דלא מחייבי אלא בב"ד. דמתני' איירי בב"ד. ולאו בדוקא נקט ואמרו אמן. דהייבו מושבע מפי עצמו. ומשום דאין לב"ד הוא דלא מהני אלא בשבועה מפי עצמו ומתני' ר"מ היא. דאילו רבנן לעולם אין חייבים עד שיכפרו בב"ד. אלא ה"ה כפרו ואמרו אין אנו יודעים לך. דבב"ד מיירי. ולא נקט ואמרו אמן אלא לאפוקי אם שתקו. וכן מסקי התוס' דמתני' אפי' כרבנן. ונקט ואמרו אמן כדי לקצר. וה"ה אפילו אמרו אח"כ אין אנו יודעין לך עדות. ע"כ. וכתב הר"ן דאיכא למידק היון שכבר אמרו אין אנו יודעין לך עדות כשהביעו אח"כ ולא הודו מפני מה חייבים כפירת דברים בעלמא היא דהיון שאמרו בב"ד אין אנו יודעין לך עדות אין יכולין לחזור ולהודות. וכ"ת הכא במאי עסקינן בחוך כדי דבור לא משמע הכי בגמרא דבקלי ומריא באידך בבא שכפרו שניהם כאחד. ומוקמינן לה בחוך כדי דבור [כמ"ש עם הר"ב] ומריבא לא דייקינן מידי. לפיכך קרוב אני לומר דאם לא יגיד דמיניה דרשינן דאיט חוזר ומגיד בחר ובמעמד קול אלה כתיב. ומפני שדרך העדים להמנע שלא להעיד אע"פ שאמרו בתחלה אין אנו יודעין. ובחר שבועה אמרו יודעים אנו לא מקרי חוזר ומגיד שלא הביאתם התורה עון בחין יודעים אלא בחר אלה ואע"ג דאמרינן דעדים החתומים על השטר כמו שנחקרה עדותן בב"ד ואין יכולין לחזור ולהעיד כדאמרינן בפ"ב דכתובות [משנה ג'] שאני התם דלא שייכא אלה דכבר נגמר עדותן אבל בעל פה אין עדותן נגמר אלא בחר השבועה הוצב. עוד נראה שקרוב הדבר דמאין אנו יודעים. ליודעים אנו. לא מקרי חוזר ומגיד אלא בראשונה לא הגידו כלום ועכשיו מגידים וכי אמרינן שאין יכולים לחזור ולהודות לא מטעם חוזר ומגיד אלא משום דלא משו נפשייהו רשעים. שהרי כפרו בתחלה אחר שהשביע. ובהכי מתרלה קושיא [דאמאי נקט מתני' במושבע מפי עצמו] דלאשמועינן הך רבותא נקט במשביע מפי עצמו. ובב"ד עסקינן. ע"כ. כלומר דלהכי נקט אין אנו יודעים לך משביעך ואמרו אמן. דאין רגילות שיאמרו אח"כ עוד פעם אחרת אין אנו יודעים וכו' כיון שכבר אמרו זה אלא רגילות להשיב אמן. ובהכי אשמועינן הך רבותא דאפי' אמרו בתחלה אין אנו יודעים וכו' לא הוי חוזר ומגיד ואילו היה רולה לטעות מושבע מפי אחרים לא היה יכול להתחיל אמרו [נו] אין אנו יודעים וכו' לפי משוב אח"כ כמשביעין אין רגילות להשיב אלא אמן ואין זה מפי אחרים. ובעיקר סברת הר"ן עיין בב"י ח"מ סימן כ"ט: השביע עליהם ה' פעמים חוץ לב"ד ובאו לב"ד וכו'. אתיא נמי כרבנן דלרבנן נמי לא בעינן שבועה

בב"ד

קרבן עולה ויורד. מ"ש פ"ו: ב שבועת העדות כיצד. כ"א מ"ב מ"ו. מ"ג מנושפ הי"ב. פמ"ב לאין למ"ל: השביע עליהם ה"פ חוץ לב"ד כו' כפרו חייבין כו'. מ"ו. שם פ"פ ה"ג ופ"ו שם הע"ז פמ"ב שם: השביע עליהם כו' הואיל ואינם יכולין כו'. מ"ו. שם מ"ח:

שנויי נוסחאות

ומה הן חייבין על זדון השבועה. במשני"ל ומה הוא חייב על זדונה וכ"ה זדונה, גם בד"נ ובכ"ק ובכי"מ ובכי"פ; הגר"א במשב"ב מתק מלת השבועה וגרים זדון ע"ם ובפי' ר"ח: ב לשנים. בד"נ ובכי"ק ובכי"מ ובכי"פ ובמשני"ל לעדים וכ"ה בריב"ף ובריא"ש. (או שאמרו לו אין אנו יודעין לך עדות). בכי"מ ובכי"פ ליתא למלי לו; בכי"ק ליתא בעדות לכל הכול. (הרי אלו) חייבין. בכי"מ ובכי"פ ובמשני"ל ליתא. עליהן חמשה. במשב"ב עליהם חמש וכ"ה עליהם בכ"מ. לבית דין והודו. בד"נ לפני ב"ד והודו הרי אלו וכן בסמוך כפרו הרי אלו. בפרו חייבין. בכי"מ בפרו בב"ד חייבין וכ"ה בריש"ו ובר"ן ובכע"ב: על כל אחת ואחת. בכי"מ. ואחת אר"ש מה טעם שאין יכולין לחזור ולהודות ועי' בק"מ על המ"ב ויקרא כ' פ"ב ועי' יהושלמי ר' יוחן בעי מי' ולא מייתי הריטא שאין כו' דומי לאינעיא ממע דליתא במשנתו וע"ם בפ"מ. (ד"ס). בפני ב"ד ובאורו. בד"נ בין בפני ב"ד בין שלא בפני ב"ד. (ז); בכי"ק בפני ב"ד ובין שלא בפני ב"ד (ז). א"ר שמעון מה טעם. בד"נ א"ר ישמעאל מה הטעם ובפרקהסמוך מטעם כ' גם בד"נ ר"ש וכ"ה הטעם גם בכי"ק ובמשני"ל. הואיל ואינם יכולים. בד"נ ובכי"ק ובכי"מ ובכי"פ ובמשני"ל פפני שאינם יכולים.

תוספות רעק"א

דפוקמי' דאתי לטעושי משחק בקוביא וכן הוא בהרע"ב בוח הא פס"פ דרבנן כשרים לעדות אשה וא"כ משכחת בוח ק"ש באם השביעה אותם לומר מת בעלי דשם עד עליהם דהא מדאורייתא חוי עד אלא דסמורי משעם דאם חי' מגיד לא מוקיל בדאי' ביומא ר"פ יח"כ וא"כ בעדות סיתה דחי' מועילי' בעדותן

ליכא למימר דלא סברי להו דבהכי פטור. דהא שמעינן נמי מרישא דאינן חייבין אלא כשיודעים שבועה זו אסורה הא לאו הכי פטורים. אלא דרש"י והר"ב בחו להמיעטו חדוש זה דאע"פ דיודעים היו. כדכתב הר"ן. אבל ודאי דה"ה בשגגו בשבועה דפטורים. והרמב"ם בחבורו שוף פ"א מהלכות שבועות כתב לתרוויהו. מז"ל אבל אם לא ידעו שהיא אסורה. או שבכחו העדים ובכבנו וכו' הרי אלו אנוסים ופטורים: **ג** או שאמרו לו. שבועה אין אנו יודעין לך עדות. ואמר להם מבביע אני עליכם שהא אמרתם ואמרו אמן חייבים. אבל אם שתקו אחר השבועה אין כאן קבלת שבועה. רש"י. וירלה מלשונו דדוקא שתקו. הא כפרו ואמרו אחר השבועה אין אנו יודעים לך חייבים ומייתי בב"ד. דאף ר"מ לא מחייב מפי אחרים אלא בב"ד. והשתא מפני' אפילו כרבנן דלא מחייבי אלא בב"ד. דמתני' איירי בב"ד. ולאו בדוקא נקט ואמרו אמן. דהייבו מושבע מפי עצמו. ומשום דאין לב"ד הוא דלא מהני אלא בשבועה מפי עצמו ומתני' ר"מ היא. דאילו רבנן לעולם אין חייבים עד שיכפרו בב"ד. אלא ה"ה כפרו ואמרו אין אנו יודעים לך. דבב"ד מיירי. ולא נקט ואמרו אמן אלא לאפוקי אם שתקו. וכן מסקי התוס' דמתני' אפי' כרבנן. ונקט ואמרו אמן כדי לקצר. וה"ה אפילו אמרו אח"כ אין אנו יודעין לך עדות. ע"כ. וכתב הר"ן דאיכא למידק היון שכבר אמרו אין אנו יודעין לך עדות כשהביעו אח"כ ולא הודו מפני מה חייבים כפירת דברים בעלמא היא דהיון שאמרו בב"ד אין אנו יודעין לך עדות אין יכולין לחזור ולהודות. וכ"ת הכא במאי עסקינן בחוך כדי דבור לא משמע הכי בגמרא דבקלי ומריא באידך בבא שכפרו שניהם כאחד. ומוקמינן לה בחוך כדי דבור [כמ"ש עם הר"ב] ומריבא לא דייקינן מידי. לפיכך קרוב אני לומר דאם לא יגיד דמיניה דרשינן דאיט חוזר ומגיד בחר ובמעמד קול אלה כתיב. ומפני שדרך העדים להמנע שלא להעיד אע"פ שאמרו בתחלה אין אנו יודעין. ובחר שבועה אמרו יודעים אנו לא מקרי חוזר ומגיד אלא הביאתם התורה עון בחין יודעים אלא בחר אלה ואע"ג דאמרינן דעדים החתומים על השטר כמו שנחקרה עדותן בב"ד ואין יכולין לחזור ולהעיד כדאמרינן בפ"ב דכתובות [משנה ג'] שאני התם דלא שייכא אלה דכבר נגמר עדותן אבל בעל פה אין עדותן נגמר אלא בחר השבועה הוצב. עוד נראה שקרוב הדבר דמאין אנו יודעים. ליודעים אנו. לא מקרי חוזר ומגיד אלא בראשונה לא הגידו כלום ועכשיו מגידים וכי אמרינן שאין יכולים לחזור ולהודות לא מטעם חוזר ומגיד אלא משום דלא משו נפשייהו רשעים. שהרי כפרו בתחלה אחר שהשביע. ובהכי מתרלה קושיא [דאמאי נקט מתני' במושבע מפי עצמו] דלאשמועינן הך רבותא נקט במשביע מפי עצמו. ובב"ד עסקינן. ע"כ. כלומר דלהכי נקט אין אנו יודעים לך משביעך ואמרו אמן. דאין רגילות שיאמרו אח"כ עוד פעם אחרת אין אנו יודעים וכו' כיון שכבר אמרו זה אלא רגילות להשיב אמן. ובהכי אשמועינן הך רבותא דאפי' אמרו בתחלה אין אנו יודעים וכו' לא הוי חוזר ומגיד ואילו היה רולה לטעות מושבע מפי אחרים לא היה יכול להתחיל אמרו [נו] אין אנו יודעים וכו' לפי משוב אח"כ כמשביעין אין רגילות להשיב אלא אמן ואין זה מפי אחרים. ובעיקר סברת הר"ן עיין בב"י ח"מ סימן כ"ט: השביע עליהם ה' פעמים חוץ לב"ד ובאו לב"ד וכו'. אתיא נמי כרבנן דלרבנן נמי לא בעינן שבועה

בב"ד

יבין תפארת ישראל יבין

שפטורים מקרבן, אבל זדו בעדות, שיודעין אותה, ונם יודעין שהשבועה אסורה: י) דאע"ג דבחלב ושאר חייבי חטאת אפילו לא ידע מעולם שזה חטאת או שהיה תינוק שנשבה בין האומות ולא ידע מעולם מישראל ודתם, אפ"ה לכשידע שחטאת מביא חטאת על כל חטאת וחטאת, וכ"ש בשכח דחייב, [כרמב"ם פ"ב משגגות ה"ו]. בשבועות שאני דכתיב ביה אדם בשבועה דלריך אדם עם ידיעה, להכי פטור מקרבן, כשבועות שבועה זו מותרת לנמרי. ומל"ש כשבחו העדות בשעת שבועה [ותמיהני מאד למה לא תני נמי כה"ג גבי בעוי לעיל פ"ג מ"ז]. [ועי' מש"כ בהקדמת פ"ג סי' ג']. ובשלמא לרש"י שם יש לישב קלת, דמשום דעכ"פ בלהבא חייב בבעוי על שגגתה גרידתא, אבל לרמב"ם שהבאתי שם דגם בלהבא פטור בבעוי בשגגתה גרידתא קשיא וצ"ע] *) ולא קתני דחייבים נמי מלקות מדלא שייך בכל מזיד, דהרי בים שם שוגג אחר משום כאבר זמם, אין לוקין משום לא תענה, ורק באין כאן שוגג כאבר זמם כרים מכות אז לקו משום לא תענה. ותו דבשודו בעצמן שהיזו בעדות מביאין קרבן ואין לוקין. ותו הרי א"א התראה רק בספק דמי יודע אם יודעים לו עדות: יב) או שאמר משביע וכו': יג) תנא לא נקט רק ב' לאפנים דנשבע מפי עצמו [דגם עיכה אמן כמולא שבועה מפיו דמי [בשבועות דל"ע כ']. דאיידי דמושבע מפי עצמו אחא מדרשא מפקדון [במכילתן דל"א ג'] הביאה ליה. וכ"ש מושבע מפי אחרים דמפורש בקרא גבי עדותו דכתיב ונמעה קול אלה. ולפיכך בהשיבו אחר שבועתו אין אנו יודעין, לא שתקו אחר שבועה וכבר כפרו קודם שהשביעון, דהכך תרתי נוונא מושבע מפי אחרים הוה, דכ"ש דחייבין [כרמב"ם פ"ז ופ"ע משבועות ה"ו]. מיהו לרש"י שתיקה לא מהני. [ואי"ל מה מהני שבועה הרי כבר אמרו אין אנו יודעין, ואין חוזר ומגיד. י"ל דמאין אנו יודעין ליודעין אנו לא מקרי חוזר ומגיד, כשנתן אמתלא לדבריו דאפנוי מומר שבועה חוזר בו [ח"מ כ"ע]: יד) וכפרו כל פעם: טו) אפילו לא השביעון שם: טז) דלריך כפירה בבית דין: יז) בבית דין: יח) ולא דמי לשבועה שאוכל שבועה שאוכל דחייב רק ג' [כפ"ג מ"ו]. דשאני הכא דכל ה' חיובין באין כאחת כשכפר בב"ד חייב למפרע: יט) אפילו שתקו לשבועות הראשונות לא אמרינן דכפירה דלבסוף, על כל ג' וג' קאי למפרע:

ר"ל

*) עי' רש"י והוס' דל"ז ג' ל' הדר. ומ"ש מדלא שייך כו' עד ומו דכיון אלו אין לחם הנאה כלל ולריך תקון.

איחייבי ('עי' בתשובה לרבינו סי' קע"ט לחלק הכתבים): **ג** [אות כה] תוי"ט ד"ה אי שאמרו בלא שבועה אין אנו יודעים לך עדות) סשתקנא אם מ"ט בעי' שיאמר תחלה בואו והעידוני כדקתני ברישא אלא דברישא קתני שאמרו שבועה שאא"י לך עדות ע"ז קתני או שהשיבו לו בלא שבועה אין א"י לך עדות אבל אם לא אמר תחלה בואו והעידוני אין חייבים כיון דבעי' שישמעו מפי התובע. או דמה דקתני או שאמרו הייגו שהן התחילו ואמרו לו אין א"י לך עדות דבריהם דהוא אמר להם על דבריהם משביע אני עליכם לשון זה הוי תביעה דלענין מאי משביע אותסא"ו דרשונו שיעידו לו אם יודעים וכשכפרו ואמרו אמן הוי כפירה אחר ששמעו מהתובע וצ"ע לדיגא' [אות כו] בא"ד ומתני' ר"מ חיא.ומ"מ

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ד כפרו שניהם כאחד. נ"ל צ"ב מ"ש שם מ"ב: כפר אחד. מוי' שם מ"ל: היו שתי כתי עדים. נ"ב ע"ל: ועמ"מ פנוטות פ"ה מ"ל: כפרה הראשונה. מוי' שם מ"ו:

שנויי נוסחאות

ד באחת. במס"כ באחד. (שניהן) חייבין. כמ"מ וכמ"ם ליתא. **בזה** אחר זה. בד"ל וכמ"ק זה אחר זה. (והשני פטור). בד"ל וכמ"ק וכמס"כ ליתא וב"י רמ"י ורע"ב. כתי עדים. כמ"ק ..עדים מעידות אותו:

תוספות חדשים

פ"ד ד הרע"ב ד"ה שתיהן וכו' הא קיימא כת בתים כו' עכ"ל. והקשו הא' מאי פריך הא קי"ל הכופר במלוה ביש עליה עדים חייב ותילו ס"מ דליתהו קמן אבל הכא דקיימו עדים קמן ס"ל להס"ם דחייב כפירה דכחיש בעלמא: בתוי"ט ד"ה שתיהם חייבות כו' ולדידיה קשיא טפי כו'. ול"נ דא"כ היה סרלאמון מכת רלאמוה פטור דכרי עד שני יעקוף עם ג' מכת שיה דהא ג"ל לעמלס שיכפרו שניהם בכת ג' אלא *בחוך כדי דיבור כ"ל ד"ה כפרו כו' א"כ הרלאמון לא כפר ממון בעדותו: (ממהורם"ח ז"ל)

תוספות רעק"א

קתני סיפא ובאו לב"ד והודו פטוריאפ"במושבע מפי עצמו דחייב הר"מ אפילו כפרו שלא בב"ד היינו דלא חזר ובא והודה בב"ד אבל אם הודה אח"כ בב"ד לא. דלענין זה לא אמרינן דון מינה מפקדון משום דבעדות בה"נ כפירות דברים בעלמא הוא שהרי כפר במקום שאין העדות מועיל והודה במקום שצריך משא"כ בפקדון שכפירתו בכל מקום שוה הר"ן: [אות כז] שם ברע"ב ד"ה הואיל. וראוויות לחלק. בשו"ת עבודת הגרשוני סי' ג' הקשה דהא אף אם יודה אח"כ בב"ד ולא הוי בכלל עובר שבועת עדות לאפרע מ"מ לוקה משום שבועת ביטוי דנשבע חוץ לשקר במה דנשבע חוץ לב"ד שא"י לו עדות וא"כ הוא רשע וארבעים בכתפיה ואיך נקבל מסנו עדותו. ובתוס' סי' כ"ח סק"א כתב דבשבועה מפי אחרים משבחת בשאומו דבל ראין בו משום שבועת העדות גם שבועת ביטוי אין בו דהא לא חוציאו שבועה פטיהם. וגם במושבע מפי עצמו משבחת לה כגון שאמר משבע אני עליכם שאם אתם יודעים לי עדות שתעידוני ואמרו אמן. וא"כ אמרו אין אנו יודעים אין כאן מעילה בשבועה כלל. כי לא אמרו רק אמן להעיד בב"ד והם באמת הודו והעידו בב"ד ע"ש: ד (אות כח) תוי"ט ד"ה כפרו ואומר ר"י. והריטב"א כתב דדוקא בב' עדים שניהם חייבים אבל בג' עדים הראשון פטור אף דהיה יכול לחזור ולהודות תב"ד של חבירו פ"ם ביון דבשעה שכפר לא היה עליו שם כפירת ממון דהא העדות ראוי להתקיים בב' האחרים: [אות כט] בתוס' חדשים. ול"נ דא"כ כו' אלא בתוך ב"ד בג"ל. הדברים נפונים ע"פ דברי הרישב"א שהעתקתי (כרבור הקדום) דבשלשה עדים הראשון פטור:

בב"ד אלא הכפירה. דלהגדה דוקא קפיד קרא דלהוי במקום הראוי להגדה. תוס'. ועמ"ש במשנה ה': **ד** כפרו שניהם כאחד. פי' הר"ב תוך כדי דבור. גמ'. דלא אפשר לגמלס. ופי' תוך כדי דבור כתב הר"ב ברים פ"ד דמיר שהוא בכדי שיאמר שלום עליך רבי ומש"ה מסקינן בגמ' דהא דכפר השני בתוך כדי דבור. הייט שהתחיל תוך כדי דבור אע"פ שלא היתה כל הכפירה תוך כדי דבור. שזה לי אפשר דהא דאמר שבועה שאין לי יודע לך עדות הוי טוענא יותר משלום עליך רבי. וכתבו התוס' ולא"ת אמאי שני חייב. לימא אני לא עשיתי כלום שכפר הראשון כבר ואילו היה חוזר בו תוך כדי דבורו גם אני הייתי חוזר בי תוך כדי דבורי. *ואומר ר"י דכיון שהעיד זה תוך כדי דבור של ראשון חשיב כאילו שניהם העידו בבת אחת בגמלוס ויכול גם הראשון לחזור ולהודות תוך כדי דבור של עדות שני כמו השני ואין לבני יותר שהות לחזור מלראשון. אלא לשניהם שויס. ולכך אין שני יכול להלות כלום בחזרת הראשון: והשני פטור. פי' הר"ב מכיון שכפר הראשון שוב אין השני ראוי להעידו דאע"ג דקם לבטעין לבקר והיה מעלם]. דבר גורם לממון לאו כממון דמי. גמ': כפר אחד והודה אחד. הכופר חייב. גמ' השתא בזה אחר זה דתרוייהו קא כפרי אמרת הראשון חייב ושני פטור כפר א' והודה א' מבעיא לא לריכי כגון שכפרו שניהם. וחזר א' מהן והודה בתוך כדי דבור. והא קמ"ל דמהו דתימא דהא דרישא תוך כדי דבור מהני. הני מילי כפירה וכפירה. אבל כפירה והודאה אימא לא. קמ"ל. ומאי דתמהו התוס' על זה והניחו בתימה. דהא מרישא נמי שמעינן דהודאה דתוך כדי דבור מהני דאי לא אימא הכי שני אמאי חייב וכדפריכית לעיל בשמס מפשיטן פשיט לה הר"ן. דמתני' הכי מפרשה הכופר בעמד בכפירתו בלבד הוא שחייב. אבל האחד שחזר והודה פטור. ומוכח קמ"ל. דאילו מרישא לא שמעינן אלא תוך כדי דבור כדבור דמי. בכפירה וכפירה דתרי גברי. ובכפירה והודאה דחד גברא. והכא קמ"ל טפי כגון שכפרו שניהם בזה אחר זה. וחזר הראשון והודה תוך כדי דבור של כפירת השני. וקמ"ל דכפירה והודאה אפי' בשני עדים חדא מלתא היא. ולזה נתכוון הרי"ף ז"ל שכתב בתוך כדי דבור של חבירו. עכ"ד: שתיהם חייבות. כתב הר"ב בגמ' פריך ראשונה אמאי חייבת הא קיימא כת בתים ומה הפסידה הראשונה בכפירתה. מסיים הרמב"ם בפירושו שהיו יכולים לומר ידענו כי היה שם כת אחרת בשעת חביעותן. עוד כתב לפי שהיא אומרת ידענו שזלתינו יעידו וכו' הודיענו כי לא נקבל מהם טענה זו ע"כ. ומ"ש הר"ב ומשני כגון שהיו העדים בל כת בתים קרובים בנשותיהם. פירש"י נשאו שתי אחיות ואינן כשרים בעדות אחת. וקשיא גוסכות דקאמרי דמשמע דהדוויהו גוסכות אמאי דכיון שהאחת מתה לה הרי נתרחקו. והרמב"ם בפ"י מהלכות שבועות כתב קרובין להובא לו לכתבא בנשותי. ולדידיה קשיא טפי דבתר שהות

יכין תפארת ישראל יכין

כ) ר"ל להכי פטור על שבועות הראחרונות, דממ"ל אם השתיקות הראלונות ככפירה, שוב אין ראויין להשביעו. ואם אינן ככפירה, לא חלה שבועה על שבועה, דהרי מושבעין ועומדין. וא"כ הא דכתיב לאחת, דדרשינן מנה לחייבו על כל ג' וה', אנשבעו חוץ לב"ד וכפרו בב"ד קאי, משום דחוץ לב"ד לא היו השביעות שאחר הכפירה לבטלה, דיכולין אח"כ להודות בב"ד. [וג"ל דלהכי נקט ר"ש מ"ע וכו'. דמלבד דר"ש בכל דוכתא דרים טעמא דקרא [בקידושין דס"ח כ'], הכא כוותא לגלויי דינא אליבא דר"מ [לשיל במ"ח], דס"ל דמושבע אפי' עלמו חוץ לב"ד נמי חייב, וכד ג' מפי עלמו חוץ לב"ד אליבא דר"מ כמושבע מפי אחריס בב"ד לרבנן, ולא יהא חייב רק ג'. קמ"ל דטעמא דרבנן דחייב רק ג', מדאין יכולין לחזור ולהודות. משא"כ חוץ לב"ד הרי יכולין לחזור ולהודות]: כא) ודוקא בהתחיל השני בכפירתו חוץ כדי דיבור של כפירת הראשון [עי' רפ"ד דמיר], דהו"ל כהעידו ממש כאחת, ויכולין שניהן לחזור חוץ כדי דיבור של כפירת הב': בב) דבשבועה העדות גריך שיסיים להתיבע ממון. והכא מדכפר הראשון, שוב אין מועיל עדותו של ב' ואף דעכ"פ ע"י עדותו יתחייב שבועה לנתבע ואפשר בעי"ז יודה. י"ל דעכ"פ דבר הגורם לממון לאו כממון דמי. ואילה"ק אמאי ראשון חייב מ"ש מהמביע עדי קטי דלכ"ע פטור [בשבועות ליג א'] מדעדיין גריך לגדי סתירה וכמ"כ רש"י שם ג"כ ה"נ מאן יימר דיעיד השני, וכמו שכפר באמת. י"ל דהא דמלריכין לענין עדות שיהא גורם לממון, אין הכוונה שגריך שבעדות יתחייב ממון, דהרי זה פשוט ו עד מב' עדים אין עדותו נגד מחייב ממון עד שיעיד נס חבירו, רק גריך שיעיד על דבר שאם יש ב' עדים על דבר זה יגתרך הלה לשלם. לפיכך עדות קטי, אפילו יהיה שני עדים על הקטי לא תתחייב האשה עדיין ממון דקטי בלי סתירה לאו כלום הוא. משא"כ בכל עדות עד ג' מהב' עדים [ודוקא לענין שיתחב ממון שלו לא הוה גורם ממש [בהמב"ם רפ"כ מגניבה]. אבל דבר הגורם שהוא בכר שלו, לשיתחב ממון, כשוכף שור של חבירו, חייב, דבבר הגורם לממון דמי [בהמב"ם פ"ז מחובל]. ואילה"ק אמאי בכפרו שניהן כאחת שניהן חייבין, הרי כל שאינו כוח"ז אפילו בב"ד אינו, [בקידושין ד"ג ע"ב ושיבוכין ד"ג ע"ח]. נ"ל דזה דוקא בראשון מוגע את השני מלחול, כגון מקדש ב' אחיות, דע"י שקידש הראשונה, אינה לקדושי שניה לחול. וכ"כ בשקנה שניהם הראשונה בלפון אינה שתחול שניהם בדרום. אבל הכא אין עדות שניהם מועלת, מדאין כאן עדות כלל, והו"ל כאין עד הראשון בעולם, שאין עד השני יכול להעיל כלום. והרי אפילו בבר בפר הראשון, אם היה עוד עד אחר היה גם השני חייב, נמצא שאין עד הראשון מועיל כלום. ' וקרוב לפסרא זאת כתבו תוס' [ביבמות דמ"ב ג' ד"ה הא]: בג) נ"ל דלהכי לא קאמר סתם חייב, ופשיטא דאכופר קאי. אלא דקמ"ל דקאמר בס"ם דמירי שכפרו שניהם תחלה זה אח זה, וחזר ג' והודה תוך כדי דיבור. להכי קאמר שפיר הכופר חייב, ור"ל הכופר שעדיין עומד בכפירתו חייב, ולא אותו שהודה אחר כך. וקמ"ל דכך בבא, דאפילו היכא, דהוה הודאה של ראשון תוך כדי דיבור של כפירת

ומה הפסידוהו הראשונים בכפירתם. ומשני דמתני' לאיירי כגון שהיו העדים על כת שנייה קרובים [בגשותיהן] שלא היו כשרים להעיד כשכפרה כת ראשונה וגשותיהן נוסמות. מהו דתימא כיון דקי"ל רוב נוסמים למיתה הוו להו כלילו מהו ותפטר כת ראשונה דהא קיימא שנייה. קמ"ל השתא מיהא לא שכיב ומלא שלא היה שם בשעת כפירה אלא כת ראשונה בלבד ולפיכך חייבין: **ה** תשומת יד. [הלוה] שפס בידו ממון: ואבדה. שמלא אבדתי: חטין ושעורין וכוסמין. ריבא אשמועין מין אחד ותבואות אלוקות. וסיפא אשמועין תבואה אחת כולם פקדון. ומינין אלוקים: **ן** נזק וחצי נזק. בחלי נזק לחודות דממונא הוא ולא קנסא דאמרינן בעדות של קנס אין חייבין: תשלומי כפל ותשלומי ד' וה'. מטוס [קרבנא]: ושאנם איש פלוני ופיתה את בתי. מטוס בוסת ופגם דממונא הוא: ושהבני בני. הכאה שאין בה חבורה שאינו חייב עליה מיתה. וכיון דליכא מיתה

חיבות. מפני שהעדות יכולה להתקיים בשתיהן[כד]: **ה** משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני שיש לי ביד פלוני פקדון. ותשומת ידה[כה]. וגזל ואבידה[כו]. שבועה שאין אנו יודעין לך עדות[כז]. אין חייבין אלא אחת. שבועה שאין אנו יודעין. שיש לך ביד פלוני. פקדון. ותשומת יד וגזל ואבידה. חייבין על כל אחת ואחת[כח]. משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני שיש לי ביד פלוני פקדון חטין ושעורין וכוסמין[כט]. שבועה שאין אנו יודעין לך עדות[כז] אין חייבין אלא אחת. שבועה שאין אנו יודעין לך עדות שיש לך ביד פלוני חטין ושעורין וכוסמין. חייבין על כל אחת ואחת[כח]: **ן** משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני שיש לי ביד פלוני נזקא[לא] וחצי נזקא[לב] תשלומי כפלא[לג] תשלומי ד' וחמשה[לד] ושאנם איש פלוני את בתי[לה] ופתה את בתי[לו] ושהבני

שהוא קרוב באבתו סני. דהשתא אין הכת השניה יכולה לחייבו ממון. וכתבו התוס' דמירי כגון בשעת רחיית העדים היו רחוקים. דבעינן תחלתן וסופן בכשרות כדאמרינן בפרק יש נוחלין [דף קכ"ח]. ע"כ. ומ"ש הר"ב קמ"ל דהשתא מיהא לא שכיב. ולמדך שהגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו. ואע"פ שרובן למיתה רש"י והר"ן: מפני שהעדות יכולה לקיים בשתיהן. שאחר שמתו הנשים. אז כפרה כת השנייה העדות ג"כ. הרמב"ם: **ה** שיש לי פקדון ותשומת יד וכו'. עיין במשנה ג' פרק דלקמן מ"ש שם: שבועה שאין אנו יודעים וכו'. שבועה זו איני יודע למה דכיון שאמר הלה משביע אני עליכם מושבעין הם. שכן היא עיקר שבועה דכתיבא בעדות ושמעה קול אלה כדפרישית ברים פרקין. ושמא י"ל דלרבותא נקט דאע"ג דהוליאו הם עצמם שבועה מפיהם אפ"ה אינן חייבין אלא א'. וא"ג איידי דנקט בבבא הבאה שבועה וכו' דמחייבינן על כל א' וא'. ועיין במכנה י"ל. והרמב"ם ברפ"ט וסוף פ"י מהלכות שבועות ס"ל דמושבעים מפי אחריס ולא שנו אמן אינם חייבים אלא [עד שיגיעם] בב"ד. לסברתו

ניחא. דהכא אפי' חוץ לב"ד ולריך שיוליאו שבועה מפיהם והראב"ד השיגו וכתב עליו שבועות גדולה בכאבה בו. ואני אומר שאפשר וקרוב לומר שמשנתינו זאת הבריתו לומר כן ולא ניחא ליה במה שכתבתי דלרבותא נקט הכי וא"ג וכו': חייבין על כל א' וא'. שבועת מסתבר כהיא דמתני' ג' פרק דלעיל: **ן** נזק וחצי נזק. כתב הר"ב בחצי נזק לחודות דממונא הוא. גמ'. והא קמ"ל. ופירש"י ואיידי דתניא הא. תנא בהדיה תשלומי ד' וה'. ואגנס ומפתה. דממון שאין משלם בראש הוא. דומיא דחצי נזק שאין משתלם בראש. ודכוותה משנינן בשמעתא קמייתא דסנהדרין [דף ג'] [וע"ש בפי' הר"ב] וסיפא קמ"ל שאבל בי חבירי ביום"כ. אי הדליק נדשי. לאסוקי מדרבי נחוניא דאמר המתחייב כרת פטור מן התשלומין. ואיידי דאגן להך. תנא בהדייהו שהבני בני. דקרובה לגד מיתה. ואשמועינן דהואיל ואינו חייב מיתה בהכאה בלא חבורה. חייב בתשלומין. ע"כ. ומ"ש הר"ב דאמרינן בעדות של קנס אין חייבין. *דקי"ל מודה בקנס פטור. הלכך לא הוה אלא גורס לממון דאילו הודה היה פטור. ולאו ממון הוא. גמרא: ושאנם איש פלוני וכו'. כתב הר"ב מטוס בוסת ופגם. פירש"י פגם בתולה כתובתה מאתים ובעולה מנה. ע"כ. וכותא דמרן לא ידענא דלא אשכחן זכותא לאביה בכתובה. ותו דמתני' היא מ"ז פ"ג דכתובות. פגם רואין אותה כאילו היא שפחה נמכרת וכו' ומפרשינן בגמ' להשיח לעבדו שיש לו בו קורת רוח וכו' כדפירש הר"ב שם: ושאנם וכו'. כתב הר"ב מטוס בוסת ופגם וכו'. דמסתמא ממונא קא תבע ולא קנס שאם הודה לא ישלם כדפי' הר"ב במ"ד פרק דלקמן. *ומסתבר דכשם שהולך שם ר"ש כמו כן הולך בכאן לענין עדות ומ"ש שם במ"ג. ובפ"ט מה"ש שהעתיק שם הרמב"ם דין שאנס וכו' לענין שבועת העדות. כתב פליו הכ"מ שלמדו ממשנה דנשנה בשקדון גרחה דל"ג כלל במשנה דהכא ובאנס וכו' אם לא דכתב הר"ב וכן רש"י בשת

*) וע"ש במשנה למלך ובלחם משנה (תו"ת).

יבין תפארת ישראל יבין

כפירה השני, מהני, וכ"ש בהודה א' ואח"כ כפר הב' שחייב: כד) מיירי שבשעת רחיית העדות רחוקים היו כולם, וכשכפרה הראשונה, היתה השנייה קרובין בגשותיהן לחובע ונתבע, וגשותיהן נוסמות. וסד"ל מדרוב נוסמין למיתה, כמהו דמו, ולפטרה כת ראשונה מדאין משסידין לו ממון, דהרי יש כת אחרת, דרחוק שנתקרב ונתרחק כשר לעדות [כת"מ ל"ג פי"ג]. קמ"ל דעכ"פ עדיין חיות נשותיהן. אבל באין קרובים, בלמת כת ראשונה פטורה, מדאין מפסידין לו כלום בכפירתן. ואף דהכופר בממון שיש עליו עדים חייב, וא"כ מ"ש עדים. י"ל דהכא דכת ב' קמן כפירת דבריס בעלמא הוא: כה) כך נקרא הלואת מעות, שהוסס ביד וברשות המקבל לעשות בו כרצונו: כו) שמלא אבדתי וכופר. והשיבו העדים על כל תביעותיו אלה, אין אנו יודעין. או שאמר להן בואו והעידוני שיש לי ביד פלוני פקדון וכו', והשיבו הן בעצמן שבועה וכו' [כך

כ"ל ומתורגן קו' רתוי"ט. ומליגו דוגמת זה לקמן פ"ו מ"ו. בית מלא וכו', ע"ש]: כז) בכל אלה שתבעת מפלוני: כח) מדפרטו בשבועתן כל מיני הטענות: כט) רישא קמ"ל מין א' ותבואות אלוקות, וסיפא קמ"ל מיפכא, וקאמר תנא לא שאמרו הן בעצמן שבועה וכו': ל) כולהו לא לא קתני: לא) ר"ל חצי נזק לחודות, דבשאר חצי נזק, דהו"ל קנס, פטורים, מדיכול להודות ולפטור, א"כ לא הפסידוהו ממון, דאף דהפסידוהו, דאינו הכיר לא הוה תו מלי פטר נפשיה השתא בהודאה. מבא"כ השתא שלא העידו עכ"פ משום דבשעת הבביעה היה יכול הלה להודות, דהרי אפילו ראה עדים ממשמשים ובאים והודה פטור [כ"ק דע"ס א'] לא הוה כפירת ממון. מיהו נקט תנא כל הנך ואינך לרבותא, דאף בהנך שיש בהן לד פטור, אפ"ה חייבין קרבן. או תבלומי וכו': לב) חייבים משום בוסת ופגם דממונא הוא [פי' כתובות פ"ג מ"ז]. או

ה משביע אני עליכם כו' ל"ג פ"ל מ"ו' פ"ם מה' שבועות הפ"ו: שבועה יראין אנו יודעין כו'. מ"ר שם: משביע אני עליכם כו' שבועה שאין אנו יודעין כו'. מ"ר שם הפ"ז: **ן** משביע אני עליכם כו'. ל"ג פ"ל מ"ו' פ"ו מה' שבועות ה"ב:

שנויי גוסחאות

ה הנכנא דפ קדון ותשומת יד נשמי לוסיפ ליתא בטעות בד"ל. יודעין שיש לך. בכי"ק ובכי"מ ובמשני"ל יודעין לך עדות שיש לך. ותשומת יד וגזל ואבדה חייבין, בכי"פ תשומת יד וגזל אבידה חייבין. וכ"ה שם בסמוך שעורים כוסמין כ"פ. ותעידוני כו' (פקדון) חטים. במכ"ב ותעידו. וליתא וכן ליתא גם בד"ל ובכי"ק ובכי"מ ובכי"פ ובמשני"ל. (לך עדות) שי"ל בי"פ חטין. בכי"מ ליתא. **ן** תשלומי כפל תשלומי. בד"ל ובכי"ק ותשלומי כפל ותשלומי. ושאנם איש פלוני (את בתי) בד"ל ובכי"ק ובכי"פ ליתא וכן ליתא בכי"מ (וכם ליתא גם למני איש), וכן ליתא במשני"ל (וכ"ם שאנם).

ראשון לציון

ך תוי"ם סד"ה שהיהם חייבות כו' שהגוסס הרי הוא כחי כו' ואע"פ שרובן למיתה רש"י והר"ן. ותוס' כתבו ד"ה קמ"ל אין לפרש קמ"ל דאין רוב גוססין למיתה דבהדיא מוכח בפרק כל הנע דף כח. דרובן למיתה אלא סי' מע"ג דרוב גוססין למיתה השתא מיסם לא שכיב ע"כ:

תוספות רעק"א

ן [אות ל] תוי"ם ד"ה נזק. דקי"ל מודה בקנס פטור. צ"ל מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור: [אות לא] שם ד"ה ושאנם מסתבר דכשם. ובחי' הריטב"א בהב לחלק דבזה אף ר"ש מודה דהתם גבי תביעת אונס ופתה גופייהו, אבל לגבי עדים לא בעי לאתרוחינהו ב' ומני ובי תבע סתם שבואו ויעידו בין אקנסא בין אבושת ופגם משביע לאו.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

בשם ופגם עמ"ם בזה בפ' דלקמן מ"ד: ושחבל בי חבירי וכו' ביוה"כ. כתב הר"ב דלתע"ג דעבוט כרת חייב ממון. וטעמא מפורש במ"ג פ"ח דב"ק [בפירוש הר"ב]: ן שאני כהן וכו' פטורין. כתב הר"ב שאין העדים חייבין אלא כשכפרו דבר שיש בו תביעת ממון כדפירש הר"ב במ"ח דלקמן: שאני בן גרושה וכו'. נקט לה בכ' חיוב וכל' שלילה: שאיש פלוני כהן וכו'. משנה יתירה היא דהא אפי' מנה לפלוני ביד פלוני תן במ"ב שלא ביד עבדו פטור אלא הא קמ"ל דוקא שאיש פלוני כהן פטור בכל ענין דלא משכחת בה חיובא דלא שייך בה הרשאה. אבל מנה לפלוני ביד פלוני זימנין דמשכחת חיובא כמו בבא בהרשאה. גמ': שאנם איש פלוני וכו'. כתב הר"ב דבעינן שיטמעו מפי התובע. כדפי' במי"ב. ומ"ש וגמרא מוקים לה בבא בהרשאה. וכן פירש"י ולאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר מדרישא שאיש פלוני כהן וכו' דייקינן הא מנה לפלוני ביד פלוני חייבים ומוקים לה בבא בהרשאה כמו שכתב לעיל. מהכא במעינן דסיפא נמי שאנם איש פלוני בתו של פלוני דהוי נמי מנה יתירה דהא תנן במשנה י"ב שלא ביד עבדו וכו' אלא הכי נמי בבא בהרשאה וכו'. וכן הרמב"ם בפירושו מפרש בבא בהרשאה אבל בחבורו פרק י' מהלכות שבועות כתב שאנם פלוני או פיתה בתו המאורסה פטורים שאם העידו עדות זו יתחייב הנתבע מיתת בית דין ואינו חייב בתשלומין. ע"כ: ושחבל בי בני וכו' פטורים. כתב הר"ב שאם העידוהו היה מתחייב מיתה. ולא ממון. כדפירש הר"ב במשנה ב' פ"ג דכתובות: ן שאמר איש פלוני ליתן לי וכו' פטורים. פירש הר"ב שאפי' הוא כדבריו אין חברו חייב ליתן לו כלום בשביל אמירה זו ואפי' הוא עני אינו חייב לו אלא מטעם נדר וגמלא שאין עליו חיוב ממון בשום נד. שאין ב"ד יורדין לנכסיו אם אינו רוצה לקיים נדרו. אלא שמגדין אותו או מכין אותו עד שיקיים מולא שפתיו. נראה לי: מאתים זוז. עמ"ם בזה במשנה ו' פ"ג דסנהדרין: בפקדון. ועמ"ם

מיתה אינה ממון: ושחבל בי חברי ביוה"כ. ונקט לה דאע"ג דעבוט כרת חייב ממון: ן שאני כהן. פטורין. שאין העדים חייבין אלא כשכפרו בדבר שיש בו תביעת ממון: שאנם איש פלוני או פתה בתו של פלוני. *וכתו דקתני אחים פלוני כהן דלעיל קאי. [דתנא לעיל מינה שאיש פלוני כהן לו לוי. ואינו בן גרושה. ועליה קאי] לו שהשביעו שאנם אחים פלוני את בתו של אותו פלוני לתיתא. פטורים. דבעינן שיטמעו מפי התובע. ובגמרא מוקי לה בבא בהרשאה. ואי תביעת ממון אחר הוי היו חייבים ואשמועינן דאין נחשב המורשה בעל דין בזה כשאר ממון דכיון דממון שהוא שואל לא מצוא לידיה מעולם. לא מצי למכתב הרשאה עליה: ושחבל בי בני. חבלה היא חבורה פטורין שאם העידוהו היה מתחייב מיתה. ולא ממון: ושחבל בי חברי ושהדליק את גדישי בשבת. דתרוייהו חיוב מיתה ניהו ופטורים מן הממון: ח שאמר איש פלוני ליתן לי וכו' פטורים. דכתיב בשבועת העדות תחטא וכתיב בשבועת הפקדון תחטא. מה שבועת הפקדון על תביעת ממון שים לו על חבירו. אף שבועת העדות צריך שתהיה על תביעת ממון שים לו עליו. וזה שטוען שאמר אדם פלוני ליתן לי מאתים זוז איזה תביעת ממון שים לו על חברו שאפי' הוא כדבריו שאמר לו חברו שיתן לו מאתים זוז אין חברו חייב בו כלום בשביל אמירה זו: ט מפני שקדמה שבועה לעדות. ורחמנא אמר (ויקרא ה') ושמעה קול אלה

בנילה). ושחבל בי חברילה) ושהדליק את גדישי ביום הכפורים לו). הרי אלו חייבין: ז משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני שאני כהן. שאני לוי. שאני בן גרושה. שאיני בן הלוצה לו). שאיש פלוני כהן. שאיש פלוני לוי. שאינו בן גרושה. שאינו בן חלוצה. שאנם איש פלוני את בתו. ופתה את בתולה). ושחבל בי בנילו). ושחבל בי חבירי. ושהדליק גדישי בשבתם). הרי אלו פטורין: ח משביע אני עליכם. אם לא תבואו ותעידוני שאמר איש פלוני ליתן לי מאתים זוז. ולא נתן לימא). הרי אלו פטורים מב). שאין חייבין אלא על תביעת ממון בפקדון מג): ט משביע אני עליכם כשתדעון לי עדות. שתבואו ותעידוני מד) הרי אלו פטורים. *מפני שקדמה שבועה

שנויי נוסחאות

(אח) גדישי. בכי"מ ליתא. (הרי אלו חייבין). במסכי"ל ליתא נעשוס: ן והעידוני. במסכ"ב ותעידו. (שאיש פלוני כהן כו' בן חלוצה). כ"ז ליתא בכי"ק. איש פלוני (את בתו). בד"ל ובכ"ק ובכי"פ ובמסכי"ל ליתא. (ופ"ה את בתו). בכי"מ ליתא; בד"ל ושפתה.. ושחבל בי בני (ושחבל בי חברי) ושהדליק גדישי. בכי"מ ..שחבל בו בנו שחבל בו חברו.. את גדישו; בכי"ק ובמסכי"ל ושחבל בו בנו ושהדליק גדישו וליתא וכן ליתא בכי"פ; בד"ל שהבה (?) בנו ושחבל בו חברו ושהדליק את גדישו: ח ולא נתן (לי). בכי"ק ובמסכ"ב ובמסכי"ל ליתא. (אלא) על תביעת. בד"ל ובכי"ק ליתא נעשוס; במסכי"ל ..שבועת. (ממון) בפקדון. בכ"מ פקדון וליתא; בד"ל ..בפקדון. ט כשתדעון. בד"ל ובמסכ"ב כשתדעו:

תוספת חדשים

ן בתוי"ט סר"ה שאנם אים פלוני כו' אבל בתכוכו כו'. ואולי לאו דיעא דמתני' נקט אלא מלתא אחריתא קאמר דאינו מנפיק דומיא דדיעא דמתניתין (לח"ו):

תוספות רעק"א

ן [אות לב] בהרע"ב ד"ה שאנם ובתו דקתני. דא"א שאנם את בתו היינו שהאב בא על בתו. ופטור משום דאיכא חיוב מיתה. דמאן דתבע הא קנס ובו"פ הכל לאביה. רש"י. ותוס' כתבו לקיים הפי' שהאב אנס ופיתה לבתו. ופירי בנתארסה ונתגרשה שיש לה קנס וקנסה לעצמה ברע"ק (בפ"ג מ"ג דכתובות) ופיתה בתו הוינו בקטנה דלאו בת מחילה היא וברבנן (שהביא הרע"ב פ"ג מ"ם דכתובות) דקטנה יש לה קנס. ביאור דבריהם אף דקרבן שבועה משום מסונא דבושת ופגם. נלע"ד דדבריהם בנויי' על מ"ש תוס' בכתובות דפ"ד. ובדף ל"ח ב' ד"ה יש בגר דיוק מלישנא דמתני' דשם הרי הן לעצמה דסה דבושת ופגם אין לאביה דהכלל למי שהקנס ניתן מיתן ג"כ בו"פ ולזה לריה"ג דנתארסה ונתגרשה אין לה קנס ולכן לר"מ דקטנה אין לה קנס, סמילא הבו"פ היא לאבי' ומאן תבע. לזה כתבו תוס' דאתיא ברע"ק דנתארסה ונתגרשה יש לה קנס וקנסה לעצמה. וכרבנן דאמרי קטנה יש לה קנס ומסילא מכח ההיקש גם הבו"פ לדידה (וכן כתב בפירוש הרא"ש שם משנה ג' דלא כהרסב"ם) וכדור בעזה"ו. ובדברי תוספ' כתובות ל"ח ב' הנ"ל נבער אנכי סדעת כוונת דבריהם הקדושים במ"ש שם ור"י מוקי הך בעי' בבושת ופגם וכו' ואע"ג דתנן בריש נערה לא אם הפיקה וכו' ואבו"פ נמי קאי דקתני הרי הן וכו', דנראה דהוצרכו לחילוקם מכח מתניתין דר"פ נערה מכח דקדוק דהרי הן. הא בלא"ה מיני' ובי' מוכח כן מדאמרי' דאם יש בגר בקבר דלבנה הוי הבו"פ הא בו"פ מגיע על המעשי שבנערותה ומיר זכה בהם האב ולא תלי בהעמדה בדין, ובהכרח משום כיון דהקנס הוא שלא כיון דלא עמד בדין עד שבגרה גם בו"פ שלה מסח הדיקש. וא"כ יקשה במס"ם דנימא דלא ישלם כלל כמו דאינו משלם קנס מכח אין אדם מוריש, וצריכים לחילוקם דדוקא למי שזה משלם זה משלם ואם יש בגר בקבר מגיע לה הכל והקנס אינה מוריש וזכה הבועל מהחסקר והבו"פ משלם לבנה דלענינות לא אתקש. וביותר התמיה דנקטו זה לקושי' ואע"ג דתנן בריש נערה וכו' ואבו"פ נמי קאי, כאילו באו להקשות מכח זה הא אדרבא אלא לו היינו דייקי' ממתני' דהתם דמקשי' זה לזה לא היה מקום כלל לפיר"י דאמאי בו"פ לבנה ולא להאב דזכה האב מיר. ועע"ג: ט [אות לג] במשנה מפני

יבין תפארת ישראל יבין

סתה וכו', אם שהכני וכו': לך) בלי חבורה, דפטור ממיתה וחייב בתשלומין. אם בחבל וכו': לה) אם שהדליק וכו': לו) אחבל בי חבירי ומי קאי. וקמ"ל דאף דחייב כרת חייב בתשלומין, וכולהו אם אם קתני: לז) כ לאו אם לו קתני וכלעיל, וא"ל דקמ"ל הני, אף שמשסידין להתובע תרומות ומעשרות, עכ"פ אין כאן כפירת ממון, דאין אדם כופר לו ממון. ועוד דלא זכה עדיין בהממון, ואין לו בו עדיין שום זכות לתבעו בדין, כירושה וכתובה, דלכל מי שירצה היכולת יתן, דמתינה כתיב בה [מעולן קל"ח ב'] ואין לו לכהן אלא מעשרמה ואילך [מעולן קיל ע"ב]: לח) אל עצמו, ופטור מטעם קלב"ס. וי"ל דבבהו אל פלוני אחר קאמר, ופטור מטעם דלא הסביעו הטובע. והא דלא נקט במסכיעו דאחזן, שמנה לשמעון ביד לוי. ה"ט משום דבכה"ג אף דבשליח פטור, עכ"פ בבא בהרשאה חייב. אבל הכי אפילו בא בהרשאה כטור, מהלא מטי לידו הממון מעולם, דמתנה קריא רחמנא [בנדרים דפ"ג ב'], ומה"מ לא דמי לכתובה וירושה. וה"מ דנקט כל הכי לאשמעינן דוקא בהכי פטורים אף דחייבין עליהן קרבן משום שבועת בטוי, אם היו שוגגים בקרבן. הא במנה פלוני ביד, משכח"ל חיוב קרבן, אם בא בהרשאה מפלוני. אם כ"ל דקמ"ל דדוקא מקרבן פטורים הא מלקות חייבים בכולהו, אפילו בשהלים פלוני כהן וכו' דהרי ע"ל נשבעו לשקר. מיהו דוקא בענה הלה אמן אם הן, אבל בהסיב לא ידענא עדות פטור משום בטוי, וכמ"ם בהקדמה רים פ"ג: לט) דחייב מיתה ופטור מתשלומין: מ) אחבלה נמי קאי, דבכולהו חייב מיתה, ולהכי פטור מתשלומין אפילו לא התרו בו למיתה: מא) והסיבו אין אנו יודעין, וגמלא שקרנים. וכגון שבזמן קרוב קודם הסבועה אמר בפניהן ליתן לו המתנה, דאז לא מצו למימר שכחנו [רין שבועות שט"ו א']: מב) דאפילו המסביע עני לא הוה הטוהן רק כעודר לגדקה, שאין ב"ד יורדין לנכסיו, רק שכופין אותו לקיים נדרו, ואין כאן כפירות ממון [וא"ל עוד דהרי יכול להתיר נדרו, כי"ד רכ"ח ס"כ, וע"ש]: מג) נקט פקדון, מדהוא מזכר ראשון בהפסוק: מד) וקבלו שבועתו, ובזמן קרוב אח"כ ראו לו עדות, ואמר בואו

עמ"ש בפרק בתרא משנה ב': **יא** שבועה שאין אנו יודעים לך עדות. עמ"ש במשנה ה': והם יודעים לו עדות עד מפי עד וכו' פטורים. כתב הר"ב שאם העידוהו לא היתה עדותן מועלת לו כלום. וכ"כ הרמב"ם. וז"ל הר"ן הקשה הרמב"ן ז"ל למה לי למתני הכי פשיטא. דאי מכוס קרובים או פסולים. הא תנן בריש פרקין [כלומר בריש פרקין] דאינה מהגת בהן. ואי מכוס עד מפי עד דקמ"ל דפסול פשיטא והא קתני לה בסנהדרין בהדיא [בפרק ג' משנה ו'] ותירץ דאתא לאשמועינן אם האמינן הנתבע על עצמו שאם [ידעו] יבאו ויעידו. אפ"ה פטורין כיון בזמן הדין אינם נאמנים. וכעין שאמר בירושלמי דגרסינן התם עד לאחד שאמר ליה הרי לא מקובל עלי כשנים. יכול יהא חייב ת"ל והוא עד אז רואה את הכסף להעיד עדות ממון. יצא לאחד שאינו כשר להעיד עדות ממון. עכ"ל. ובכי ניחא לי דבגמ' מייתי בריתא אמתני' דיליה ליה מדכתיב אם לוא יגיד וגמא עונו. ברלוויין להגדה הכתוב מדבר. והרי להר"ב והרמב"ם סברא הוא. קרא למה לי. אלא ודאי דהא קמ"ל כדאמר בירושלמי ומגלאת למד שזה שנסתייב הרמב"ן מהירושלמי היה יכול להסתייב מגמ' דידן אלא דבירושלמי מפורש טפי. והתוס' כתבו אז אחד מהקרוב או פסול הרי אלו פטורים אע"ג דכבר שמעתו דאין מהגיס אלא ברראוין להעיד אינעתיך למתני' הכא דאפי' אם יש ג' עדים והבנים כשרים פטורין. דעדות שבטלה מקלתה בטלה כולה. ע"כ. ואריך לומר שסברתם דמה שמעתו במסכתא אחריתי לא קשיא. ומש"ה אע"ג דהא דעדות שבטלה מקלתה וכו' כבר שמעתו במשנה ח' פרק קמא דמכות. אפ"ה אשמועינן הכא דאין שבועה חלה עליהם. ותדע שכן היא סברתם. דהא על עד מפי עד לא קשיא לשם ולא מידי אע"ג דכבר שמעתה בפרק ג' דסנהדרין משנה ו' אלא דסבירא להו דממסכתא אחריתא לא קשיא. וכמ"ש כבר בשמם כרים ברכות ומקומות אחרים: **יב** שילח ביד עבדו כו' פטורים. כשלא בא בהרשאה דהא במשנה ז' דייקינן בגמרא דבא בהרשאה יכול להשביעם ומתחייבים בהשבעתו. ועוד קרוב אלי לדקדק דתנן עבדו ולא תנן [שילח] ביד אחר. דהיינו טעמא דעבדו היינו עבד כנעני. ואין קנין לעבד בלא רבו ממלא שלא יוכל להרשות. וזו גדולה היא אלי לדעת הטור בכי' קכ"ג שכתב דאין יכול להרשות לעבדו הכנעני דהא תנן עבדו לפי שעבדו מלאת דפסיקא הוא דלטולם לא שאינו יכול לבא בהרשאה. ותיובתא להמרדכי שכתב שם בב"י דס"ל דאף לעבדו יכול להרשות: **יג** משביע אני עליכם. קרא ושמעה קול אלה כתיב ותניא בגמ' אלה אין אלה אלא שבועה. וכן הוא אומר (במדבר ה') והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה. ומנין לעשות אלה שאין עמה שבועה כאלה בים עמה שבועה. [וכתוס' ל"ג בבא זו] ושבועה שאין עמה אלה. כשבועה שים עמה אלה ת"ל ושמעה קול אלה. ושמעה אלה ושמעה קול. פירש"י מדהוה ליה למכתב ושמעה אלה שמעת מיניה דהיא שבועה כל שים בה אלה. וכתב קול אלה. יתירא. לדרשא אחת. לחייביה באחד משתי הקולות. ע"כ. ועיין עוד מה שהכתוב בדבור זו היא אלה וכו': **מצוה** אני עליכם וכו'. כתב הר"ב והוא שיאמר מצוה וכו' בשבועה. גמ'. דאל"ה מאי קאמר ופירש"י בשבועה מזכיר את השם באחד מכל הלשונות הללו. ע"כ. ובלומר שם לו כמוי וכדמסקינן במתני'. וכן דעת הרמב"ם פ"ט מה"ש דשם לו כמוי בטי. וכתב הר"ן דטעמא דעיקר שבועה כי כתיבא בשם כתיב. כדכתיב (ויקרא י"ט) ולא תשבעו בשמי לשקר ח"ל לא תשא את שם ה' אלהיך (שמות כ') וה"ה לכינוי. כדכתיב (ויקרא י"ט) וחללת את שם אלהיך וכו' והיסורא מיהא איכא בלא שם וכמוי וכו'. וכתב עוד הר"ן ואחרים סוברין דלא בעינן לא שם ולא כינוי ומתני' הרי נווכי שבועות קתני. מצוה אני עליכם ובשבועה אפי' בלא הזכרת השם חייבים. וכן

יבין תפארת ישראל בועז

והעדוני וכפרו: מה) והתורה אמרה והוא אלה לו ידע, שראה וידע כבר: מו) ר"ל עד שייחד עדיו. מיהו באמר משביע אני עליכם כל העומדים כאן, חייבים הרי אלו פטורין. רק דמשמעותו מיירי שאינו יודע מי מבני הכנסת יודע לו עדות והשביע שהיודע יעיד לו: מז) כ"ל דר"ל לא מבעייא דבאמר משביע אני עליכם שתעידוני, דפטורים כשיודעין עד מפי עד, משום דאינן בני עדות. אלא אפילו באמר שאם אתם יודעים וכו' והרי יודעים הם רק שפסולים להעיד. והשיבו אין אנו יודעין. לו שאמרו כן בעצמן שבועה וכו' [ועיין לעיל סימן כ"ו]: מח) מדאינן רשאין להעיד (א): מט) דוקא עבד כנעני דאי אפשר להרשותו [כת"מ קכ"ג י"ג]. אבל אחר, הרי אפשר שיכול להשביעו וכגון שבא בהרשאה [ולפוסקים דס"ל שם דגם לעבד מרשה, והא מייתי, בלא הרשאה, כ"ל דוקא עבדו לרבותא, אף דיד עבד כיד רבו [כב"מ פ"ח מ"ג] וכ"ש דאי דימא דהאי עבדו שלוחו הוא, הרי בכל התורה כולה שלוחו כמותו [קידושין ד"מ מ'] עכ"פ שתני הכא דאפקיה קרא אם לוא יגיד, דר"ל אם לו לא יגיד): נ) נראה לי דקא משמע לן אפילו בא בהרשאה עכ"פ כיון שהוא ג"כ הכתבע והמורשה הוא כבעל"ד עצמו

פ"ד (א) והקשה הרמב"ן מה קמ"ל הכא, קרוב כבר תנינן בריש פרקין. וכמו כן עד מפי עד כבר תנינן בסנהדרין [פ"ג מ"ו]. ותי' דאלמריך הכא לאשמועינן אפי' שאמיתתו הבעלי דבר. **אולם** לפמ"ש לעיל [סי' ח'] גם הא כבר שמעינן ממשנה ח'. לפיכך נ"ל דקמ"ל הך דשמין מ"ז. אז נ"ל דקמ"ל דאפילו מצוי פטורים, לא מבעיי' בריתא שסבינן הוא, הרי מוסבא מאחרים פטור בצוי רק בענה אמן [וכלעיל פ"ג סי' נג]. אלא אפילו בסיפא שנתבעו הן בעצמן, עכ"פ מדקאמרו שאין אנו יודעין לך עדות, והרי אמרו אמת, דמדאין יכולין להעיד לו עדות, נמלא

שאמר משביע אני וכו' אמרו אמן, וק"ל דבזה למאי צריך לטעם שקדמה שבועה לעדות הא בלא"ה כמה שאמרו אמן דהוי כשבועה א"כ נשבעו שיעידו לו כשידעו. ומה שא"כ לא העידו הוי כעוברים על שבועת ביטוי ומה שייך בזה לשבה"ע. ולולי דברי הרמב"ם הייתי מפרש דהוא השביע אותם לבשתדעו. והם לא השיבו כלל. ואחר שנה ראו עדות. ואח"כ תבע אותם הלא השבעתי אתכם ועתה באו והעדוני ואמרו אין א"י לך עדות דפטורים מטעם דקדמה שבועה לעדות. וצ"ע: **יב** ואות לך] הוי"מ ד"ה שילח

ל' עמד בבית הכנסת כו'. נ"ה ע"ל מ"ו' עם ה"ם: **יא** אמר לשנים כו'. נ"ה ע"ל: הרי אלו פטורין. מ"ו' עם פ"י ה"ל: **יב** שלח ביד עבדו. נ"ה ע"ל מ"ל ע"ב: עד שישמעו מפי התובע. נ"ג ע"ב מ"ו' פ"ו מה' שבועות ה"ז: **יג** משביע אני עליכם כו'. נ"ה ע"ל מ"ו' פ"י מה' שבועות ה"ו ופ"ב שם הל' נ"ג:

שנוי נוסחאות

ל שאם אתם יודעין. בכי"מ אם.. וכן במשנת הסמוכות; בד"נ ובכי"ק ובמכנ"ר אם יודעין אתם וכן במשנת הסמוכות. (עד שיהא מחכיון להם). וכ"כ במכנ"ב; בכי"פ עד שיחבוין.. ; בד"נ ובכי"ק ובכי"מ ובמכנ"ר ליתא. **יא** (איש פלוני ופלוני). בכי"מ ובכי"פ ליתא וכן ליתא בכ"ע בגמ' וכ"ה בכון. (שבועה שאין אנו יודעין לך עדות) בד"נ ובכי"ק ובכי"מ ובכי"פ ובמכנ"ר ליתא וכן ליתא בכי"ף ולקמן בגמ' דידן ליתא ובכון הוא. **והם יודעים.** בד"נ ובכי"ק ובכי"פ ובמכנ"ר ..שיודעים. **יב שילח.** בד"נ ובמכנ"ב שלח: **יג משביע אני..** במכנ"ב משביעני אני, והוא שפת יתר לולם במכנ"ב ד"ו מני ובכי"פ משביע אני; בכי"מ משבי' אני.

תוספות הדשים

יא בתוי"ט ד"ה והם יודעים לו כו' דעדות שבטלה מקלתה כו'. וקשה דזה דלא כמלן דלר"י שם במכות בממון קיים העדות שאמר ולר' ס"ל דוקא בשתתנו לעיד גם העיד בב"ד כדכתב התוי"ט בשם התוס' שם ולכן עדיין לא באו להעיד: (ממהורש"ם ז"ל): **יב** בתוי"ט סר"ה שילח כו' וזו סוב גדולה כו' ותיובתא כו'. ולא"נ דלומר לדיש ד"ל דתנן עבדו דאע"פ דידן ביד רבו וכדלאיתא בפי' הר"ב ובגמרא בב"מ פ"ח משנה ג' ובכאר דוקתי וה"ל דיקים בלילו בשביעו בעצמו קא מבעע לן ואדרבא יש לסייע להמרדכי מדלא קאמר בגמרא דיקא מני דלייני כלן בלא הרשאה דתני עבדו ולא תני אחר אע"ל ד"ל דאייני לשיל בהרשאה וקמ"ל דגם בעבד שייך הרשאה: (ממהורש"ם ז"ל)

ראשון לציון

יא תוי"ט סר"ה והם יודעים כו' וכמ"ש בכר בשמם כרים ברכות כו' עיין יסל"מ:

תוספת רעק"א

שקדמה שבועה לעדות. עיין ברמב"ם שאחר

---

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שבועת העדות פרק ד שבועות

וכן אילו לא אמר בשבועה אלא שאמר מלוה אני עליכם בשם או בכינוי חייבים. וכי קתני וכל הכנויין הרי אלו חייבין לא דבעינן שם או כינוי. אלא לומר דמשביע בכינוי לא הוה כמשביע בשמים ובארץ ופטורין. ע"כ. ודע דבגמ' איתא גבי משביע בשבועה. אבל גם הרמב"ם בפירושו לא העתיק כן. אך בחבורו פ"ט כתב המשביע עליו בשבועה או שא"ל מלוה וכו' בשבועה: בחנון ורחום וכו' וכל הכינויין. דהא לא כתיב אלא ושמעה קול אלה. ועמ"ש לעיל בשם הר"ן. ומפרשינן בגמ'. דהא דכתיב אומר בחנון וכו' וכל הכינויין דהוי כמי שנשבע בו יתברך. אע"פ שאין אלו שמותיו אלא כינויין בעלמא. הייט טעמא דכמי שהוא חנון במי שהוא רחום קאמר. ולא דמי לנשבע בשמים ובארץ. דהיון דליכא מידי אחרינא דאיקרי רחום וחנון ודלא במי שהוא חנון במי שהוא רחום קאמר. הכא היון דאיכא שמים וארץ בשמים ובארץ קאמר. ול"ל דלא דמי לכינוי שבועות דתנן ברים נדרים דהכא [דבעינן] שישבע בו יתברך לא סני בכינוי אלא כשנוכל לפרש שכוונתו במי משמו וכו': המקלל בכולן חייב דברי ר"מ. דת"ר אים כי יקלל אלהיו ונשא חטאו (שם כ"ד) מה ת"ל והלא כבר נאמר (שם) ונקב שם ה' מות יומת. יכול לא יהא חייב אלא על שם המיוחד בלבד. מנין לרבות את הכינויין. ת"ל אש אים כי יקלל אלהיו וגו' מ"מ. דר"מ. ומהכא [שמעינן] דפלוגתא דר"מ ורבנן בשם המתברך וכן ירחה מל' הר"ב בפירוש דברי חכמים. ולפיכך לשון בכולן דתנן כמו לכולן. וכן זה שכתב הר"ב. וכן ל' רש"י והרמב"ם באחד מהן הוה להו למימר לאחד מהם אלא דמסרני בלישנא דמתני'. ועמ"ש בשם הרמב"ם במשנה ה' פ"ז דסנהדרין: המקלל אביו ואמו וכו'. וחכמים פוטרין. בבא זו שמיה עוד במשנה ח' פ"ז דסנהדרין. ועמ"ש שם בש"ד: יכבה אלהים וכן יכבה אלהים. ל' רש"י יכבה ה' אלהים. וכן יכבה אלהים גרסינן במתני'. וכן כתוב ונקוד בסדר מבנה מוגהית ודוקנית. ע"כ. ולדעתי נראה דברישא ל"ג אלהים כלל. [*אלא יכבה ה' וכן הוא בפירש"י דפוס ישן]. ובספר ח"ם כתוב וז"ל ברי"ף גרס בתרווייהו שם יו"ד ה"י והוא אלהים אבן גם גירסא*) זו ישרה וקמ"ל אף שזה הקורא בתורה קורא בשם של יו"ד ה"י. והוא אומר וכן יכבה אלהים אפ"ה הוי אלה וק"ל ע"כ: זו היא אלה הכתובה בתורה. דהא כתיב בה (דברים כ"ט) כל אלות הברית. רש"י. ועמ"ש ברים מצנתיו. ותו בגמ' מנין לאלה שהיא שבועה. שנאמר ויבא אותו באלה וגו' (יחזקאל י"ז י"ג) וכתיב (ד"ה ב' ל"ו) וגם במלך נבוכדנצר מרד

אמר

*) יכבה ה' וכן יכבה אלהים.

אני עליכם וכו'. והוא שיאמר מלוה אני עליכם בשבועה. אומרכם אני בשבועה: המקלל[בבולם]. מברך את השם באחד מהם: ר"מ מחייב. סקילה: וחכמים פוטרין. דעל שם המיוחד דוקא בסקילה. דכתיב (ויקרא כ"ד) ונקבו שם יומת ועל הכנויים באזהרה דאלהים לא תקלל (שמות כ"ב) ובשבועת העדות מודים חכמים לר"מ דחייב על הכנויים כמו שחייב על השם המיוחד. דבשבועת [עדות] כתיב (ויקרא ה') ושמעה קול אלה: המקלל עצמו. דכתיב (דברים ד') השמר לך ושמור נפשך מאד. וכל השמר. פן. ואל. אינו אלא לא תעשה: והמקלל חבירו. דכתיב (ויקרא י"ט) לא תקלל חרש אפי' חרש שאינו שומע ולא קשיד מקללתו. לא תקלל. וכ"ש שאר כל אדם דשמע וקשיד: יכבה אלהים וכן יכבה אלהים. אם אמר לעדים יכבה אלהים אם

אני עליכם. אוסרכם אנינא). הרי אלו חייבין. בשמים ובארץ. הרי אלו פטורין. באליף דליתנה). בירד הינגה). בשדי. בצבאותיה). בחנון ורחום. בארך אפים ורב חסד. ובכל הכנויין. הרי אלו חייבין. המקלל בכולנה) חייב. דברי רבי מאיר. וחכמים פוטרינה). המקלל אביו ואמו בכולן חייב דברי רבי מאיר. וחכמים פוטרינה). המקלל עצמו וחברו בכולן. עובר בלא תעשה. יכבה אלהיהנה). וכן יכבה אלהיהנה). זו היא אלה הכתובה

יכין תפארת ישראל בועז

עצמו, א"כ אין כאן תביעת ממון: נא) בש"ס אמרינן דה"ק משביע אני בשבועה: מלוה וכו' בשבועה. וכתב הרמב"ם [פ"ט משבועות] דלריך שמי שיזכיר השם או כינוי אחד כל ל' (ב): נב) ר"ל בשם אחרי, ומרש"י נראה שר"ל שאמר המשביע, אני מבשיעך בהשם שבכתב בא' ד', והיינו ספיר דכלל בכיפא וכל הכנויין דנשם א' ד' ויו"ד ה"א רק כנוי הוא אלא דקאמר שדי ולבאות שהן מן שמות שאינן נמחקין, ואינן כנויין: נג) ר"ל בשם ידוד (ג): נד) אף דלפעמים מלת לבאות הוא חול (ד): נה) ר"ל מברך השם: נו) דבעינן שם המיוחד [ועי' סנהדרין פ"ז מ"ב]: נז) ר"ל שאמר לכל א' מהעדים יכבה אלהים אם לא העידני: נח) ר"ל או שמעו א' שקורא בתורה הכתוכה. ואמר הוא להעדים וכן יכבה אלהים אם לא העידני [כך פי' רש"י וכ"כ ותמהני א"כ שמעו קורא בתורה ל"ל, או מלת אלהים אחר מלת וכן יכבה ל"ל. אמנם בש"ס גרסינן בריש"א יכבה ה' אלהים. א"כ ל"ל דבריש"א רבותא קמ"ל אפ"ג דבתורה יכבה ה' כתיב, והוא מוסיף אלהים אפ"ה הו"ל אלה דקרא. וסיפא רבותא קמ"ל אף שאינה אלהים תחת הויה, אפ"ה ל"ש

ד"ל ע"א] דרבא סבר למדרש השם ככתבו בפרקים עד דדרש ליה האי סבא דלעלם אל כתיב, קשה וכי רבא נעלמה ממנו המשנה דכל ישראל וכו' דהוה ואני ליה לעלם כתיב, דמוכח דהוה היינו שקולתו בקולתו. והו קשה רחב"ת [שם בע"ח] דאמרי' דלהתלמד עביד, מאי להתלמד שייך בשיקולתו בקולתו, הא אפי' תנוקת של בית רבן יודעין. אע"כ הוה השם, היינו שמשתמש בשם מ"ב. ומלבד זה מוכל לתרץ קושיתם, דאפשר לומר דמתני' מיירי במשביעו בשם יה, אז באותיות יו"ד הי ויו הי דוודאי לא גרע מכנוי. וכן משמע מדפשטי רבנן במקלל בכולן. (ד) ותמהני שלא הזכיר תנא אל, אלוה, אלהים. ואת"ל דבכה"ג מצו סמכי למפשר נפשייהו דסברי דע"ז קאמר [כש"ס דכ"ע א'] ליתא, דא"כ בהוי"ה נמי מצינו שנקרא בו ע"ז [וכתוב שם]. ואת"ל בהויה רק מישועת דמישועת הוא שנקרא בו ע"ז, והרי אפי' ר"מ דחיים למישועת. למישועת דמישועת לא חיים [כע"ז דל"ד ב'] ולהכי

אמר

וחכמים פוטרין. פיי' פ"ג מס' עבודה זרה ה"ז: המקלל אביו ואמר. סנהדרין ס"ו ע"א: וחכמים פוטרין. פיי' פ"ט מה' ממרים ה"ב פמ"ג לאין רי"ם פור ס"ש יכ"ל פיפן כמ"ח ס"ח: המקלל עצמו וחבירו. מיי' פכ"ו מה' סנהדרין פ"ג כמ"ב לאין כ"ם רי"ח מוש"ע ח"מ פיסן כ"ו ס"ח:

שנויי נוסחאות

ביו"ד ה"י. בס"מ יוד הא וכ"ה בכי"פ ובמסני"ב. בחנון ורחום. בכי"ק. ובברחום; במסב"ב ד"ו סמי. ברחום; בכי"מ ברחום בחנון. באריך אפים ורב חסד. בכי"פ ארך..; במסב"ב ברב חסד. ובכל הכנויין. בכי"פ וכל הכנויים האלו. הרי אלו חייבין. בד"ב; ובכי"ק ומסבי"ב הרי זה חייב. ואמו (בבולן). במסבי"ב ליתא בטעות. יכבה אלהים וכן יכבה אלהים. וכ"ה במסב"ב ד"ו (כפ"ח); במסבי"ב ..בן..; בד"ב ובכי"ק האלהים ..האלהים; במסב"ב יכבה ח' אלהים..; בכי"מ ובכי"פ יכבה ח'.. וליתא למלת אלהים; במסב"ב ד"ו סמי ובפ"ו ולובלין יכבה ה' וכן יכבה אלהים. וכ"ה בכי"ס שם ועי' כס"ל (מובא בתוי"ט) ובתב בעל ד"ס ל"ל שמ"ם הרש"ל שם שבריי"ף גרים בתרוייהו ה' ולא אלהים, בכל ספרי הרי"ף בד' היפנים ובכי"ו המסח בתרוייהו אלהים ולא ה' ונראה דטעות הדפוס הוא ברש"ל עכ"ל; ברי"ף כ"י ובד' קונטרס יכהו האלהים וכן יכהו האלהים וכ"ה בס"ג ועי' בפי' הרמב"ם ובהלכ"ן ובד"ס הכתובה בתורה. בד"ב ובכי"ק האמורה... ובכי"מ כלו שתיכן הכתובה האמורה.

ראשון לציון

יב במשנה וכן יכבה אלהים כפי הפיסקא בגמרא ל"ו ע"א יכבה וכן היתה גרס"י שם ד"ה ויתיב וקתמר מתני' דתנן כו' יכבה וכן יכבה עוד שם גרס"י ד"ה אמר ליה רב יהודה הכון דבריך אמור יכבו וכן יכבה לף סבי להדיא דל"ל יכבה ומעתה עובדא קמ"ן ול"ש על התי"ט והרש"ל הוי"ט ד"ח יכבה אלהים כו' והוא אומר וכן יכבה אלהים כו' עיין יסל"מ:

תוספת רעק"א

דתנן עבדו ולא תנן שילח בידו אחר. לע"ד היה נראה דנקט עבדו לרביתא אף עבדו בגופו ע' בב"מ דף צ"ו. (אח"כ ראיתי שכ"ב בתוס' חדשים). עב"פ הדין ברור דע"י שליח בלא הרשאה אין חייבים ומה מאד תמוהים לי דברי הרמב"ם פ"ט ה"ז מהלכות שבועות וישבעו אחר חביעת בע"ד עצמו או שלוחו. הא בשלוחו אינן חייבים והו"ל לפרש אם היה על ידי הרשאה. ולא מצאתי מי שהעיר בזה וצע"ג:

אם לא תעידוני. או שמע ח' שקורא בקללות שבתורה יבא אלהים. ואמר הוא לעדים וכן יבא אלהים אם לא תעידוני. או שאמר אל יבא אלהים אם תעידוני. או יברכך ה' אם תעידוני. בכל אלו ר"מ מחייב דמכלל לאו אתה שומע הן אל יבא אלהים אם תעידוני הא אם לא תעידוני יבא אלהים אם תעידוני הא אם לא תעידוני יקללך. ובכל אלו אין הלכה כר"מ:

בתורה(נט). **אל יבא. ויברכך. וייטב לך(ס).** רבי מאיר מחייב(סא). **וחכמים פוטרין(סב):**

אשר השביעו באלהים: **אל יבא** וכו' ר"מ מחייב. כתב הר"ב דמכלל לאו אתה שומע הן וכו'. בגמרא רמינן דהא ר"מ ליתא מכלל לאו וכו' כדפי' הר"ב במ"ד פ"ג דקדושין. ומסקינן ה"מ בממונא אבל באיסורא איתא ליה. לשון הר"ן ובגטין ובקדושין איתא בהו ממונא דהיינו כתובה וחנאיה. וכתב עוד וכי תימא והא אתם בגדרים [פ"ק מ"ד] אמרי' דליתא ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן והא אתם איסורא הוא. איכא למימר וכו' כמו שהעתקתי לשונו בגדרים פ"ב מ"ב: **וחכמים פוטרין.** פירש הרמב"ן ז"ל דאע"ג דשמעינן להו לרבנן בעלמא דאית להו מכלל לאו אתה שומע הן. הכא מס"ה פטרינן דבעינן קרא כדכתיב (ויקרא ה') ובמעה קול אלה אבל לא שמעה ברכה ונשמעה מתוכה קללה. הר"ן:

יבין תפארת ישראל בועז

ו"ש): נט) דכתיב בשבועת העדות ושמעה קול אלה: ס) אם תעידני. ולא העיד. ואו לו קתני: סא) דס"ל מכלל הן נשמע לאו, והו"ל שפיר ושמע קול אלה (ה): סב) דס"ל אף דמכלל הן נשמע לאו, עכ"פ צריך לפרש כדכתיב ושמעה קול אלה ולא המדוייק מכלל ברכה דעכ"פ קול ליכא, ולהכי פטור. וכללא דפרקן, שבועת העדות צריך י' דברים. (א) שישביענו התובע בעצמו או שלוחו הבא בהרשאה [משנה י"ב]. (ב) שיתבע ממון [מ"ת]. (ג) שיהיה הממון מטלטל [מ"ה]. (ד) שקדמה ידיעתן העדות לשבועה [מ"ט]. (ה) שאין עדים אחרים בדבר כאן [מ"ל]. (ו) ושהתובע ייחד עדיו [מ"י]. (ז) ושהעדים כפרו אחר תביעתו [מ"ג]. (ח) ושהכפירה היתה בב"ד [מ"ג]. (ט) ושהשבועה היתה בשם או בכנוי [מי"ג]. (י) ושהשביעו בלשון שמביאים [סוטה לל"ב א'. ועי' רמב"ם פ"ע משבועות]. אם חסר אד מהנך, או שהן קרובים או שאר פסולין לעדות, פטורים משבועת עדות. אבל חייבין משבועת בטוי כשנשבעו הן בעצמן או שנו אמן אחר שבועתו. והחילוק ביניהן עי' בהקדמת פ"ג. ומה דאמרינן בש"ס [דל"ה ב'] כל שאמה האמור בשיר השירים קודם, נדהק רבינו הרא"ש בפירושו דר"ל לידע פירוש מלת שאמה שבשה"ש, חייב דלא לעניין אם אמר לו הבני משביעך בשם שאמה שבשה"ש, חייב דלא נדע מכנוי:

ולהכי לא מצי סהדי למפטר נפשא. עכ"פ קשה דא"כ סו"ל למשרע"ה להשביע לישראל בשם הויה [עי' ש"ס דכ"ע מ'] ותו קשה מ"כ למה בסיפא במתניתין באמר יבא אלהים חייב, אמאי הרי מצו פטר נפשייהו דשבני בע"ז קאמר. אע"כ דבין בשם הויה או בשם אלהים לא מצו פטרי נפשיה בטענת דבע"ז קאמר, מדאסור להשביע בשם ע"ז, רק בש"ס קאמר אתם דמשרע"ה משם שיורו היתר לעצמן אף שבאמת לא יועיל. מ"ש הדרי קושיתן לדוכתא, דלמה לא הזכירה המשנה איך שמות שאינן נמחקים. וי"ל דרק לדוגמא נקטה משנה הכי ד' שמות, וכדנקט ד' כנויין חנון ורחום וכו' לדוגמא: (ה) ואף דר"מ ס"ל דצריך תנאי כפול בכל מילי [קידושין פ"ג מ"ד], ס"מ בממונא, אבל באיסור א"צ. ואף דבגדרים אסורא הוא, ואפ"ה מצריך ר"מ תנאי כפול [בגדרים פ"א מ"ג]. תירץ הר"ן דבגדרים מלאסר חפצא עליו, הו"ל כאיסור דאית ביה ממונא, ומס"מ בקידושין ונע צריך. ה"כ, עכ"ל. **ותמהני** דגם שכל עיקר עניינו איסורא, וכ"כ בגדרים כל עיקר עניינו שאוסר א"ע בדבר, יחשבו ממונא, ושבועת העדות שכל עיקר עניינו ממון יחשב איסורא בלא ממונא. **ולולא** מסתפינא היה נ"ל דכיון דכל דיני תנאי מתנאי ב"ג וב"ר ילפינן [בקידושין דס"א א'] וכלעיל. א"כ הא דבעינן ה"כ ובאר דיני תנאי, דוקא במחייב עצמו בשום דבר לעשות או לבלי לעשות, די"ל כל דלא כפלי לתנאי' לא בדוקא התנה, ולהכי התנאי בטל והמעשה קיים, וה"ע בגדר, נפ, וקידושין. משא"כ בשבועת העדות שאין המשביע מתחייב א"ע בשום דבר, רק שמתכוון להשביעם שיעידוהו, וכי ס"ד שכוונתו שאף כשלא יעידוהו יתברכו, אתי דישנא להאי פרשנא, גם קוב לא יקבנו גם נרך לא יברכנו, והרי כל עיקר כוונתו להשביעו, והרי שמעינן לי' לר"מ דס"ל אין אדם מוציא דבריו לבטלה [בערכין ד"ה א'] ומה"ש לא בעי הכא נמי הן קודם ללאו, כלהזיין בשמים:

פרק ה **א שבועת** הפקדון. באנשים ובנשים. אחידי דתנא בשבועת העדות באנשים ולא בנשים תנא נמי הכא לכולהו: בקרובים. שבעל הפקדון קרוב לזה שהפקדון אצלו: בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד. אם מפי עצמו נשבע שהוצא שבועה מפיו או שנעה אמן אחר השבועה ואח"כ [הודה] חייב קרבן. דכתיב (ויקרא ה') וכחש בעמיתו כל דהו: מפי

*) נרע"ב ד"ה כפר ועי' בהו"ט.

פרק ה **א שבועת** הפקדון(א). נוהגת באנשים ובנשים. ברחוקים ובקרובים. בכשרים ובפסולים(ב). בפני בית דין ושלא בפני בית דין. מפי

פרק ה **א בפני** בית דין. עמ"ש במ"ה פרק ט' דב"ק: מפי עצמו. ה"ג בדברי הר"ב שהוצא וכו'. ואח"כ הודה חייב קרבן. וכ"כ רש"י והר"ן. ומה שהיה כתוב בדברי הר"ב ואח"כ כפר. לין לישבו דאילו מתחלה בשעת השבועה קבל [עליו] לתת הפקדון מאי מהניא ליה כפירתו שאח"כ. אלא שבשעת השבועה כפר ואח"כ הודה וכלומר דאילו לא הודה מי מחייבו בקרבן. וה"ה בשבועת העדות דפרק דלעיל נמי. אלא דהכא איכא פלוגתא בגמ' ואיכא מ"ד דאילו באו עדים לא מחייב קרבן. דלא הוה כפירתו אלא כפירת דברים דעל כרחו ישלם. להכי מפרש לה בהודה דאחיות ככ"ע. ומ"מ כיון דאותו מ"ד אתותב לא הו"ל להר"ב לפרש אליבה דאיכא למטעי ולומר דדוקא הודה. ולא כי באו עדים. אלא

לפוס

פ"ה א שבועת הפקדון נמי ליה בכ"ק. בגמרא כל הפרק נמי ליה ע"ל ע"ב: בין בפני עצמו. מיי' פ"ד מה' שבועות ה"ל ומ"ש לאוין רמ"ל:

שנויי נוסחאות

פ"ה א בכשרים. נכי"ק ובכשרים.

תוספות חדשים

פ"ה א בתוי"ט ד"ה בפני עמו כו' ולא כי באו עדים. נמא"כ דבריו אינן מוכרחים דפשוט הוא דאף כי באו עדים לא מחייב קרבן אא"כ הודה ג"כ א"כ שפיר מסתם הר"ב ונתב סתם דבריו והודה וזה ברור:

יבין תפארת ישראל יבין

פ"ה א) בין שחייבוהו הדיינין לזה לשבע מדהודה במקום, או לשמור משום דשון לאנשו. ובין שנשבע מעצמו מדכפר הכל, דפטור משבועה מדינא דמשנה, אפ"ה בנשבע לשקר חייב משום שבועת הפקדון: ב) כ"ל דכולהו צריכי. נסיס, אף דאין לה מה לפרוע, ושמא תמות קודם בעלה ולא יבוא לכלל פרעון, וסד"א דלא הוה תביעת ממון. וקמ"ל קרוב, אף שראוי ליורשו, וקפסיק ותני אפילו בעל הממון נוסם בשעת שבועה, ונתבע זה ע"י שלוחו של מפקיד, והרי שמא ימות הלה קודם פרעון ולא יבוא לידי פרעון כלל. וקמ"ל פסולין, אפילו חבוד על השבועה שאין שבועתו מועלת לו לפטור א"ע, אעפ"כ בנשבע חייב בטולהו:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

שבועת הפקדון פרק ה שבועות

ר"ע מברטנורה

לפוס דהיסא העתיק לשון רש"י ועל רש"י לא קשיא כמ"ש בהרבה מקומות שכן דרכו לפרש במשנה דלא כמסקנא כי פירושו הוא במשנה בעליה הגמ'. וא"ה טעמא מאי יתחייב בשם עדים והרי לא תועיל לו כפירתו. שכשיבואו העדים יתחייב לשלם. כתב הרמב"ם בספ"ח מה' שבועות שהרי הועילה מעתה ומעתה לא יבואו העדים או יבואו ולא תתקיים עדותן. או יפסלו. ולפיכך הייב. ע"כ. ועוד נראה בעיני דרש"י נקט הודה אע"ג דלמסקנא אף בעדים מחייב מכוס דבעדים מיהת לא משכחת דמחייב אלא כשאין לו קרקעות. א"נ דמחל על השעבודים. דהי אית ליה. הא סבירא לן שעבודא דאורייתא. כמ"ש בסוף ב"ב. ותנן במ"ה פרק דלקמן דאין משבעין על הקרקע וקיי"ל בפ"ק דב"מ דף ד' דכן על כפירת שעבוד קרקעות. ומ"כ התוס' שם. והכא [דף נ"ז ע"ב]. וכיון דלאו מלתא פסיקא הוא הלכך דייק רש"י לפרושי מתני' בהודה וכלומר שאין כאן עדים. דאילו יש עדים לאו מלתא פסיקא לחוביה ליה. ובהכי מחייב הר"ב שפיר דדייק נמי לפרושי בהודה אע"ג דלמסקנא אף בעדים משכחת לה. ועיין מה שכתוב בר"פ דלקמן [ד"ה והודאה] בענין שבועה על כפירת שעבוד קרקעות. ומ"ש הר"ב דכתיב וכחש בעמיתו כל דהו. וכ"כ רש"י. וא"ל דקאי למימר טעמא דמפי עלמו חייב. דהא ההוא מוגבע על שקר יליף לה רש"י כמ"ש בשמו בר"פ דלעיל ופי' ה"ש דרש"י בא לומר דחייב מפי עלמו אף בלא טענת התובע. וא"ל תן לי פקדוני וכו' דמכנה דלקמן. לאו דוקא קאמר. וזהו דשמעינן מוכחש בעמיתו כל דהו כדלעיל דף ל"ב [ע"א]. עכ"ל: ומפי אחרים היינו חייב עד שיכפור בו בב"ד דברי ר"מ. משום דמוגבע מפי אחרים בפקדון לא כתיב. ומשבועת העדות גמריגן לה. וס"ל לר"מ דון מינה ומינה. והתם בב"ד כדפריטת בפרקין דלעיל. רש"י: וחכמים אומרים וכו'. כיון שכפר בו חייב. דסבירא להו דון מינה ואוקי באתרה כדפריטנא בפרקין דלעיל רש"י*): ועל בגנתה עם זדון הפקדון. פי' הר"ב שאינו יודע שחייב בשבועה זו קרבן אבל זכור הוא שהפקדון אצלו. וכן פירש". ובכלל דבריהם שכתבו שאינו יודע בחייב בשבועה זו קרבן איכא למשמע הא שיש איסור בשבועה זו יודעים הם וכדפירשו במ"ב פרק דלעיל לענין שבועת העדות. וכדאי' התם בגמ' [דף נ"ח ע"ב]. וה"ה להכא אלא שסמכו אדלעיל והר"ב סמך לעיל נמי אדהכא כמו שכתב אבל זכור הוא שהפקדון אצלו. דה"ה לעיל נמי: ואינו חייב על בגנתה. עיין בפירוש הר"ב מ"ב פרק דלעיל ומ"ש שם: בכסף שקלים. כתב הר"ב דהכי כתיב גבי איל אשם בערכך כסף שקלים. דבגריתות פרק דם שחיטה [דף כ"ג]. יליפינן לה שכל האשמות [הם בכסף שקלים] מאשם מעילות דכתיב בערכך כסף שקלים בשקל הקדש לאשם. תוס'. והר"ן: ב שבועת הפקדון כיצד. א"ל תן לי פקדוני וכו' כבר כתבתי לעיל דהכא לאו דוקא שאמר ליה וכו' כדילפינן מוכחש בעמיתו. ומשום דלענין שבועת העדות דוקא כדילפינן מולוא יגיד כמ"ש הר"ב בפרק דלעיל משנה י"ב. הנא נמי הכא כדאיתא בגמ' פרק דלעיל דף ל"ב. ומ"מ בעמיתו דייקא. דאע"ג דהכחשה כל דהו אפי' בלא תביעה סני. מ"מ השבועה צריכה שהאל בפני עמיתו. וזהו שהרמב"ם בפ"ז מהל' שבועות אחר שכתב דחייב אע"פ שלא הבעו. כתב אחר הכשבע לבעל הממון עלמו. או לשלוחו הבא בהרשאתו שלוחו של אדם כמותו. כך ל"ל בזהו סברת הרמב"ם. והצריך שהשליח יבא בהרמאה.

*) כאן שיך הדבור והייבים על זדון כו' שכתוב"ש פ"ד מ"ב (הו"מ)

מפי אחרים. ולא ענה אמן כגון מבביע אני עליך שתחזור לי פקדוני. ואמר אין לך בידי כלום. אינו חייב עד שיכפור בב"ד: וחכמים אומרים[וכו']. והלכה כחכמים: והייב על זדון השבועה. דלא כתיב בה ונעלם. זדון השבועה. בזכור על הפקדון ויודע שמתחייב על כפירתו קרבן: ועל שגגתה עם זדון הפקדון. שאינו יודע שחייב בשבועה זו קרבן. אבל זכור הוא שהפקדון אצלו: בכסף שקלים. הקנוי בשני סלעים דהכי כתיב גבי איל אשם (ויקרא ה') בערכך כסף עצמו). ומפי אחרים) אינו חייב עד שיכפור בו בבית דין. דברי רבי מאירה). וחכמים אומרים בין מפי עצמו בין מפי אחרים כיון שכפר בו חייבו). וחייב על זדון השבועה). ועל שגגתה עם זדון הפקדון). ואינו חייב על שגגתה). ומה חייב על זדונה. אשם בכסף שקלים). ב שבועת הפקדון כיצד. אמר לו תן לי פקדוני שיש לי בידך). שבועה שאין לך

ג)משבע בעלמו,לו ענה אמן,לו הן,לו מלה אחרת שמודן ממנו שמקבל עליו שבועה זו שהשביעו חבירו[כמ"ש פ"ג משנותיו] הו"ל כנשבע בעלמו, ולהכי אפילו אלא בב"ד חייב: ד) ר"ל ובהשביעו התובע, והשיב הוא אין לך בידי: ה) דמוגבע מפי אחרים בפקדון לא כתיב, רק משבועת עדות ילפינן לה בג"ם דתחטא ההטא [בשבועות דל"ד א'], ולפיכך דון מנה ומנה, שיהיה הכפירה בב"ד דוקא [בדפ"ד]: ו) אפילו אלא בבית דין, דס"ל דון מנה ואוקי באתרה, והרי בשבועת הפקדון לא מזכר אצריך ב"ד: ז) שהאיר בב' העניינים שידע שהפקדון בידו ובחייב קרבן על שבועת שקר זו: ח) ר"ל או בשאינו שבור שאינו חייב קרבן על שבועה זו, אבל הזיד וידע שהפקדון בידו. משא"כ בשאר עבירות, בין במזיד גמור, לו אפילו בשגגת קרבן, פטור [בכרת דס"ע א'], רק צריך שישגג בגוף, שיחשוב שאין זה חלב, לו שיחשוב שאין חייב עליו כרת, ומכ"ש בשבר שמוזהר חלב

לגמרי: ט) כשבור שמוזהר לשבע שבועה זו בשקר, ומכ"ש בשכח שהפקיד בידו. משא"כ בשאר עבירות בכה"ג חייב. ושעמא דמלתא משום דבשבועת הפקדון לא כתיב ונעלם: י) ר"ל הקנוי בב' שקלים. דילפינן כל האשמות [חוץ מאשם מלורע ואשם מזיד] מאשם מעילה שמפורש בו כן [זבחים דמ"ח א']. וא"ל דלכי הני הכא מה חייב. מפני שיש לה קלבה, משא"כ*) בבטוי ועדות שאין לה קלבה אין לה קלבה ורק למלוה ממוכחר לריך חטאת בשלש [כתוב נזכתים הנ"ל וכריתות ד"ו ע"ב]: יא) כ"ל דאף דבשבועת הפקדון אפילו לא תבעו, וכפר ונשבע, חייב [כרמב"ם פ"ז משבועות ה'] אפ"ה נקט אמר לו. דקמ"ל דאפילו בהבעו, חזקא ביכול לומר אין לי, שהוא הבעל דבר לו שלוחי, אפילו בלי הרשאה, דבכל דוכתא לבר ממשביע עדיין, שלוחו של אדם כמותו [רכ"מ פ"ז ה"ו]. אבל בתבעו אחר, ונשבע לו, פטור מאשם. עוד כ"ל דכל עיקר דלולה לאשמעינן בהך בבא, דקמ"ל אף

*) תמוה דגם בעבודה הני הכי פ"ד מ"ב גם אין בני חטאת אלא עולה ויורד (תרומת מיכון).

אפשר לו ליהנם לאחר ולהפקיע חובו וא"כ גם בראית ליה בנ"ח חייב בכפר בעדים וכבר ראיתי להאו"ת סי' פ"ח סקי"ז ליישב דברי תוס' בשבועות דף ל"ז שכתבו דלמ"ד שעבוד דאורייתא משכחת קרבן שבועה בחחל השעבוד או בלית לי' קרקע והקשה בדרישה דא"כ אמאי בשטר פטור הא ליה לי' קרקע ותי' האו"ת דודאי ר"י לא איירי בחחל השעבוד ואפ"ה בעיים חייב משום דחכמים הפקיעו השעבוד וקרקע ומטלטלים שווים במלוה ע"פ וקושי' תוספות לא היה רק היכי משכחת לדין דאורייתא שבועה במלוה ע"פ ואחא תירצו שפיר דמשכחת במחל לו השעבוד ע"ש ובחיות כן תקשה אתוס' בב"מ דהא גם בראית לי' בנ"ח משכחת שפיר כיון דלבתר דהפקיעו חכמים השעבוד מטלוה ע"פ לא שייך בקרקע שעבוד יותר מבמטלטלין וצ"ל דתוס' בב"מ ס"ל דאם אית להו בנ"ח שייך בהו שפיר שעבוד לענין קדימה שאם יש בע"ח מוקדם קודם לגבות נגר הבע"ח מאוחר משא"כ במטלטלים דלית בהו דין קדימה וא"כ שפיר מקרי שעבוד אם היה לו בנ"ח והנה הרמב"ן תי' אקושי' תוס' דאיך משכחת קרבן שבועה לס"ד שעבודא דאורייי' דכיון דאינו עומד לגבות מלקוחות גם מדאורייי' בלא שטר שיכולי'לטעון דלמא פרעך ומש"ה לא הוי כפירת שעבוד. וע' בהרא"ש ס"פ שבועת הפקדון שהלק עליו ראכתי מקרי שעבוד אם היה ברור שלא פרע ולענ"ד שפת הרמב"ן מובנת הימב דטעמא מאי מפטר משבועה בשטר ע"י שיש לו שעבוד נכסים והא גם מטלטלין שהוביב לשלם אם יש לו וע"ב משום דעיקר סמיכת דעת הלוה אמקרקע דבמטלטלין אפשר לו למכור או ליתן במתנה ולא יגבה כלום או שמא יש עוד בע"ח אחרים משא"כ על המקרקע ברור שעבודי' מפי שאף אם יש

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

משום דלהוציא ממון מהברו לא סגי בלא הרשאה ולא דמי לבאר שלוחין דעלמא דבדבורא בעלמא נעשה שלוחו כדמשמע רפ"ב דקדושין אבל כשבא בהרשאה הרי הוא כמותו דהא אפי' בשבועת העדות דאיכא מיעוטא דולוא יגיד ולא לאחריס. אפ"ה מהניא כדכתב הר"ב בפרק דלעיל משנה ז'. וגמ' ערוך הוא שם. וכן העתיק הרמב"ם בפ"ט מהלכות שבועות העדות או שלוחו. ומ"מ ר"ל כשבא בהרשאה דאי אלו הכי לא כדכתב הר"ב לעיל אלא שהרמב"ם סמך על מ"ש בפ"ז דקדיס לענין פקדון דלריך הרשאה. וכ"ש בעדות דלא מהניא בלא הרשאה: ולפיכך אני בידי. משביעך אני. ואמר אמן(ב). הרי זה חייב. השביע עליו חמשה פעמים. בין בפני בית דין. ובין שלא בפני בית דין. וכפר. חייב על כל אחת ואחת. אמר רבי שמעון מה טעם מפני שיכול לחזור ולהודות(ג): ג היו חמשה תובעין אותו אמרו לו תן לנו פקדון שיש לנו בידך. שבועה שאין לכם בידי. אינו חייב אלא אחת. שבועה שאין לך בידי. ולא לך. חייב על כל אחת ואחת. רבי אליעזר אומר עד שיאמר שבועה באחרונה(ד). רבי שמעון אומר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד. תן לי פקדון. ותשומת ידי(ה). גזל. ואבדה. שיש לי בידך. שבועה שאין לך בידי. אינו חייב אלא אחת. שבועה שאין לך בידי. פקדון. ותשומת יד. וגזל. ואבדה. חייב על כל אחת ואחת. תן לי חטין. ושעורין. וכוסמים. שיש לי בידך. שבועה שאין לך בידי. אינו חייב אלא אחת. שבועה שאין לך בידי. חטין ושעורין וכוסמין. חייב על כל אחת ואחת. רבי מאיר אומר אפילו אמר חטה. ושעורה.

ר"ע מברטנורה

כסף שקלים: ב מפני שיכול להזור ולהודות. אחר כפירה. נמלא שכל שבועה הוא כופר ממון: ג שבועה באחרונה. אין לך בידי. ולא לך ולא לך בשבועה. והשתא קיימא שבועה אסולו. ואין הלכה [לא] כרבי אליעזר. ולא כר"ש: אפילו אמר חטה ושעורה וכוסמת. דסבר ר' חייב אלא אחת. שבועה שאין לך בידי. ולא לך. חייב על כל אחת ואחת. רבי אליעזר אומר עד שיאמר שבועה באחרונה(ד). רבי שמעון אומר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד. תן לי פקדון. ותשומת ידי(ה). גזל. ואבדה. שיש לי בידך. שבועה שאין לך בידי. אינו חייב אלא אחת. שבועה שאין לך בידי. פקדון. ותשומת יד. וגזל. ואבדה. חייב על כל אחת ואחת. תן לי חטין. ושעורין. וכוסמים. שיש לי בידך. שבועה שאין לך בידי. אינו חייב אלא אחת. שבועה שאין לך בידי. חטין ושעורין וכוסמין. חייב על כל אחת ואחת. רבי מאיר אומר אפילו אמר חטה. ושעורה.

התורה. אלא כשהודה שהוא שומר. ורולה לפטור עלמו מחיוב ההשלומין. אבל לא בכופר בהוא שומר. אלא אם הבטיחו. והלה נשבע קאמרינן: משביעך אני ואמר אמן. לרבנן דסברי להו מפי אחרים נמי חייב אפי' חוץ לב"ד. הוי מלי לפרושי מפי אחרים. והכא ליכא להרווי כמ"ש בשם הר"ן בפרק דלעיל משנה ג' אלא (הכא) חיידי דלעיל. תנא נמי הכא בכה"ג. וכדרך שאמר בגמ' אריש. כמ"ש לעיל: ג היו חמשה תובעים אותו וכו'. הרמב"ם העתיקה בפ"ט מהלכות שבועות ג"כ. לענין עדות. ואני מלאתי שכן שנאוה לענין עדות. בספרא פרשת ויקרא: רבי אליעזר אומר וכו' וא"ש אומר וכו'. מסתבר דכי היכי דפליגא אריש פליגי נמי אסיפא דהא בספרא פרט"ו ופכ"ג דמרבינן לחייב על כל אחת ואחת נקטינן בתחילה חמשה הובעים ואח"כ חמשה תבועות. ס"מ דלרבות חמשה הובעים מסתבר טפי מחמשה תבועות. ואפ"ה פליגי. כ"ש לחמשה תבועות. וממשנתינו נמי נלמד כך שסרי שנאה חמשה הובעים קודם חמשה הבועות. אלא דקשיא קלת דהוה ליה למתני פלוגתייהו בשבועת העדות בגבנא הבמה בפרק דלעיל משנה ה'. וכן אתה מולא במשנה דלקמן דפליג ר"ש ולא כן במשנה ו' [דפרק דלעיל] ואולי שהם אמרו דינם בפקדון. וכך קבלם רבי ומנאם במקומם: רבי שמעון אומר וכו'. כתב הר"ב ואין הלכה כר"ש וכ"כ הרמב"ם וכן פסקו במשנה ז' פ"ט דנדרים ועמ"ש ברפ"ב דקדושין[ד"ה התקדשי]: שבועה שאין לך בידי פקדון ותשומת יד וכו'. עיין בפירוש הר"ב. משנה ג' פ"ג: תן לי חטין ושעורין וכו'. עיין בפירוש הר"ב פרק דלעיל משנה ה': רבי מאיר אומר כו' חטה וכו' כתב הר"ב דסבר רבי מאיר הטוען את חבירו חטה מן חטה קאמר מדקאמר חטה ולא אמר חטין ושעורין וכו' ש"מ אלא אתא לאפלוגי ולמימר דוי"ו פרטא הוי אע"ג דבגמ' [דף נ"ח] לא אמר הלי פירושא דמין חטה. אלא לשמואל דס"ל תני בלא וי"ו. אבל לר' יוחנן דתני בוי"ו לא אמרינן ומכמע דלדידיה לא לריך

יכין תפארת ישראל יכין

דתחלה קאמר אין לך בידי ואח"כ השביעו סתם, אפ"ה חייב: יב) עי' מ"ש פ"ד סי' י"ג: יג) אחר שכפר [וכ"ל דגם הכא קאמר ר"ש מה טעם, דקמ"ל לגלוי דינא אליבא דר"מ דס"ל דמדיליפינן משבע מאחרים בפקדון מעדות, יליפינן מנה ומנה כלעיל סי' ס'. ולהכי סד"א גם הא מתשב מנה [כפ"ד מ"ג] ולחייב רק א', קמ"ל]: יד) שיאמר אין לך בידי, ולא לך, ולא לך בשבועה. [והא דנקט כך דינא דס' תובעין אותו הכא, ולא לעיל [פ"ד] גבי עדות, וסרי התם ג"כ כך דינו [כרמב"ם פ"ט משבועות הי"ז]. כ"ל משום דליכא דמתניתין דתני הן לנו פקדון וכו' משמע שכל הס' טוענים פקדון א' שבולן שותפים בו, ותכע א' בשם כולם תן לנו פקדון וכו', ורבותא קמ"ל דאפ"ה בשאמר לא לך ולא לך וכו' חייב על כל א' וא'. וס"ת בפקדון דסני בשיטים שליח לבולן מלי שפיר למנקט כך רבותא. אבל בעדות, אף דאפשר שיהיו כולן שותפין בהפקדון שתובעין אותן שיעידו עליו, אב"פ א"א שיהא א' תובע בעד כולן, ואפ"ה יתחייב הבעל על כל א' וא', דממ"נ אי לא בא בהרשאה אין יכול להשביען כלל (בשבועות ל ה א'), ואי בא בהרשאה, א"כ אפילו אמר לא לך ולא לך לא מחייב על כל א' וא', דמדבא בהרשאה מתשב לענין עדות בשלו, כדאמרינן שבועות דל"ג ב'), דאע"ג דבחיב בעדות אם לו לא יגיד, אפ"ה בבא בהרשאה הוה בבע"ד, והו"ל כאילו כפר לו כל הה' תביעות. אז נ"ל דאורחא דמלתא נקט, דדוקא שבועת הפקדון דשייכא אפילו שלא בב"ד, אפשר שיהיו ה' תובעין אותו ביחד משא"כ שבועת עדות אינה רק בב"ד (כפ"ד מ"א לאו אורח ארעא שיהיו ה' תובעין ביחד]: טו) הלואה, שבא אותה בידו וברשותו לעשות בה מה שירלה:

תוספות רע"ק

בע"ח אחרים המוקדם נובה ואם מברו לאחרים טורף מלוקח וא"כ שפיר כ' הרמב"ן כיון דבמלוה ע"פ אינו ראוי לגבות מלקוחות מחשש פרעון וכמו כן אם יש בע"ח אחרים אין לו דין קדימה מה"מ יותר משאר בע"ח

א"כ אין עיקר תביעתו רק אמקרקע יותר מבמטלטלין כנלע"ד נכון. ונלע"ד לתרץ בזה קושי' הנ"י בב"מ דף ד' האמר שתים פטור וכו' ש"מ כמ"ד היולך פטור והקש' בנ"י מזה על הרטב"ם שכ' דאין מב"מ חייב עד שיודה בדבר שאפשר

שנויי נוסחאות

משביעך אני. בכי"מ ובכי"פ משבעיבני ועי' בכ"ג סס"ג. (הרי זה) חייב. בכי"מ ליתא. בכי"ק יש כאן הוספה מיותרת ..חייב השביע עליו חמש פעמים חוץ לב"ד ובא לפני ב"ד והודה פטור כפר חייב על כל אחת ואחת השביע עליו כו': ב(פני) ב"ד ובין שלא ב(פני). בד"ג ובמסני"ל ..בין שלא..; וכ"ה בכי"פ (וסס ליתא). חייב על כל או"א. בד"ג בטעות אינו חייב אלא אחת. טעם. בכי"ק ובמסני"ל חטעם. שיכול. בד"ג ובכי"ק ובכי"מ ובמסני"ל שהוא יכול: ג (אותו) אמרו. בכי"מ ואמרו וליתא וכ"ה ואמרו בד"ג ובכי"פ ובמסני"ל; בכי"ק ..ואומ' (ואומרים). בידי ולא לך ולא לך חייב. בכי"פ..ולא לך ולא לך (ג"פ). וכ"ה בכי"ק ובמסני"ל (ונכסס בידי לא לך..) ר' אליעזר. בכי"מ ובכי"פ ובד"ג ובגמ' ירושלמי ובגלי קדושין מ"ד ע"א ר' אלעזר ועי' הגהות הרש"ם (ד"ס). עד שיאמר. בכי"פ אינו חייב עד שיאמר. בד"ג ליתא בטעות שבועה באחרונה רש"א עד שיאמר. ותשומת יד גזל. בד"ג ובכי"ק ובמסני"ל וגזל; בכי"פ תשומת יד גזל. וכן בסמוך. שבועה שא"ל כו' אלא אחת). בכי"מ ליתא כאן וכן בסמוך (וכסמוך ליתא גם במסני"ל בע"ס כדמוכח מגמ' ל"ח ע"א אפרמי מחייב אבגלי לא מיחייב (ד"ס). (רמ"א כו' ואחת). ליתא בטעות כדמוכח מהגמ' ובאמר הדפוסים [ביטים אתח"כ] הכמיסתו מן הגמ' אבל נמצא גם בסס מלהוכוסמת (ד"ס) והחזירה הקוי"ט. אפילו (אמר) חטה. בכי"מ ליתא:

תוספות חדשים

ג בתוי"פ ד"ה רמ"א כו' דתני בוי"ו ל"ל כו'. דבני תוי"ט אלו קנין לגולמן ובכר תמהו עליו הכ"ד הבומיס לדוד יע"ס:

השביע עליו כו'. נ"ל ק"ו ע"א: חייב על כל אחת ואחת. מיי' ספ ה"ב: ג היו חמשה תובעין אותו. מיי' שם ה"י: שבועה שאין לכם בידי. נ"מ ע"ח: שבועה שאין לך בידי. מיי' שם: עד שיאמר שבועה באחרונה ירושלמי ריש פ"ד ה"ג ומיי' הלכות פ"ח ה"ב: עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד. הלכות פ"ו ע"ח פ"ו ע"ב קתוסין מ"ד ע"ח מ"ו ע"ח ע"ו ירושלמי הלכות פ"ח ה"ב: תן לי פקדון כו' שבועה שאין לך. מיי' שם הלי' ה"ב: תן לי חטין מי. כ"ג ע"ב: שבועה שאין לך. מיי' שם ה"ב: רמ"א אפילו אמר כו' ירושלמי ביפ"ע ה"ו:

---

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לפרש מין חטה קאמר. ואלן כר' יוחנן לגבי שמואל קיי"ל. מ"מ סבירא ליה להר"ב דאע"ג דגמ' לא קאמר הכי אלא לשמואל היינו משום דלר' יוחנן דתני בוי"ו לא קשיא ליבנא דאפי' דאיכא למימר דאשמעינן דוי"ו פרטא הוי אבל מדקאמר חטה ולא חטין וכו' ודאי דאף לר' יוחנן מין חטה קאמר. אלא דבגמ' לא איריא אלא בליבנא דאפי'. הכל לפי האמת לכ"ע פלוגתייהו במין חטה. דר"מ סבר ליה מין חטה קאמר וכלומר והרי טוענו בשום פרוטה ובחדא גמי הוי מלי לאשמועינן דמין קאמר. אלא דאמילתיה דת"ק מהדר וקאמר דמשכחת תלת אפי' כשלא אמר אלא חטה בעורה וכו' ומהא אשמעינן דבפחות משפ"פ לא מחייב. ובספרא לאשמה בה פרט לפחות מכ"פ. ולא ידעתי למה נדחק הכ"מ בספ"ז מהל' שבועות על שכתב הרמב"ם פחות מפרוטה איכה ממון וכו'. הביא ממרחק לחמו שכתב דתנן בפרק הגוזל קמא דף ק"ג שעל פחות מש"פ קרן. אינו משלם חומש. ומפשטיה דקרא משמע דכל שאינו משלם חומש אינו חייב להביא אשם. ע"כ. והרי משנה שלימה היא כאן בקרבן עצמו. וכן ההיא דספרא לאשמה בה בקרבן כתיב וכן גמי בגמ' [שם] אמתני' א"ר יוחנן פרוטה מכיוס מצטרפת וכו': **ד** אמרו לו אע"פ שאינו משלם קנס ע"פ עצמו משלם בשת ופגם ע"פ עצמו. וא"ת לענ"ד באמוסה דתנן במשנה ד' פרק נ' דכתובות מה דינו והרמב"ם בפ"ח מהל' שבועות העתיק המשנה כלשונה. אבל בפ"ב מהל' נערה כתב דמשלם בושת ופגם ולענ"ד ע"פ עצמו. וכ"כ טור א"ח סי' קע"ז וכתב הכ"מ בשם הגיד רבינו יהושע מכני בנו של הרמב"ם שיש לדקדק כך מהמשנה עצמה. לפי שאילו לא יתחייב לשלם לענ"ד ע"פ עצמו היו חכמים אומרים לר"ש אע"פ שאינו משלם קנס ולענ"ד ע"פ עצמו. ואין לומר אילו היה מתחייב לשלם לענ"ד ע"פ עצמו. היו אומרים משלם בשת ופגם ולענ"ד [ע"פ עצמו] לפי שתחלת המשנה אנסת ופיתית. והשיבותו בענין שהוא כולל לאונס ולמפתה. והוא בשת ופגם לבד. עכ"ל: **ד** גנבת את שורי וכו' חייב. שאע"פ שאינו משלם כפל בהודאה. משלם הוא את הקרן בהודאתו. הרמב"ם פ"ח מה' שבועות ולא התבאר בגמ' למאי צריכא לכל הני בבות:

ד אנסת ופיתית. אנסתי ולא פיתיתי. משביעך אני. ואמר אמן. חייב. *רבי שמעון פוטר. שאינו משלם קנס על פי עצמו. אמרו לו אף על פי שאינו משלם קנס על פי עצמו. משלם בושת ופגם על פי עצמו: **ד** גנבת את שורי. והוא אומר לא גנבתי. משביעך אני. ואמר אמן. חייב. גנבתי. אבל לא טבחתי. ולא מכרתי. משביעך אני. ואמר אמן. פטור. המית שורך את שורי. והוא אומר לא המית. משביעך אני. ואמר אמן. חייב. המית שורך את עבדיך. והוא אומר לא המית. משביעך אני. ואמר אמן. פטור. אמר לו חבלת בי ועשית בי חבורה. והוא אומר לא חבלתי ולא עשיתי בך חבורה. משביעך אני. ואמר אמן. חייב. אמר לו עבדו. הפלת את שיני וסימית את עיני. והוא אומר לא הפלתי. ולא סימיתי. משביעך אני ואמר אמן. פטור. זה הכלל כל המשלם על פי עצמו חייב. ושאינו משלם על פי עצמו. פטור.

ר' מאיר הטוען את חבירו חטה מין חטה קאמר. וכן שעורה וכן כוסמת. דכתיב (שמות ט') והחטה והכוסמת. והוי כאילו טוענו חטין ושעורין וכוסמין. ורבנן סברי גרגיר א' של חטה. ושל שעורה. ושל כוסמת קאמר. ואין הלכה כרבי מאיר: **ד** שאינו משלם קנס ע"פ עצמו. וכיון דכי אודי לא מחייב כי כפר נמי לא ממונא כפר ליה: אבל משלם בושת ופגם. הלכך ממונא כפר. ופטונתא דרבנן ור"ש דר"ש סבר כי אמר ליה אנסת או פיתית את בתי. קנסא קתבע מיניה. דזמיו קטובים פמשים כסף. ולא קא תבע מיניה בושת ופגם. שאין דמיו קטובים. דלא שביק איניש מידי דקיין. ותבע מידי דלא קיין. הלכך קנסא כפר ליה. ופטור. ורבנן סברי בושת ופגם קא תבע ליה. דלא שביק איניש מידי דכי מודה ביה לא מפטר ותבע מידי דכי מודה ביה מפטר הלכך כי כפר ליה ממונא כפר ליה וחייב. ואין הלכה כר"ש: **ד** המית שורך את עבדי. קנסא הוא דמשלם ל' סלעים אפי' אינו שוה אלא דינר: א"ל עבדו הפלת את שיני. קנסא הוא שוליא עבדו לחירות בשביל ל' מאבריו:

ד אנסת ופיתית את בתי. כתיבות מ"ב ע"א כ"י מונ' נקמן ג"ח ע"א ד"ה אנסת מיי' שם פ"ח ה"ג: שאינו משלם קנס ע"פ עצמו. עי' יומא מ"ו. כתובות פ"ח ה"ג: משלם בושת ופגם. מיי' שם פ"ח ה"ג: **ה** גנבת את שורי נו"ר. מיי' שם פ"ח ה"ג: גנבתי אבל לא טבחתי. מיי' שם ה"ז: המית שורך את שורי. יומא מ"ו כתיבות פ"ג ה"ו מיי' שם ה"ל: המית שורך את עבדי נו"ר אל"ל חבלת בי נו"ר. מיי' שם ה"כ נו"ר: אל"ל עבדו הפלת את שיני. מיי' שם ה"כ: זה הכלל כל המשלם. מיי' שם ה"ח:

שנוי נוסחאות

ד אנסת ופיתית. כנ"ל וכמכנ"ל אנסת ה ופתיתה. ולא פתיתי. כנ"פ ולא פתיתי את בתך. משביעך אני כנ"מ וכנ"פ מש עיכני וכן בכל הפרק ועי' לעיל. **ה** גנבת. כנ"ק גנבתה וכן בסמוך חבלתה, ועשיתה, וסימיתה. ((לא) טבחתי. כנ"פ ליתא. לא המית. כנ"ל לא המיתו. אמר לו חבלת. כנ"ג וכנ"ק וכמכנ"ל אל חברו. ולא עשיתי (בך חבורה) כנ"ק וכמכנ"ל ליתא:

תוספות רע"א

שאשר לו לכפור והא באמר שתים י"ל דמש"ה פטור משום דהודה בדבר שא"י לכפור ע"ש ולפי הנ"ל י"ל דהרמב"ם סובר גם כן בהרמב"ן דהיכי שאינו ראוי לגבות מחשש פרעון לא הוי שעבוד קרקעות ומה שב' הרמב"ם דפטור במודה בדבר שא"י לכפור היינו מה"ט גופי' משום דמקרי שעבוד קרקעות ולק"מ (מהרב הגאון מו"ה בונם זצ"ל אחי רבינו הרב הגאון בעהמ"ח ת' וחוס' רע"ק זצ"ל)]: **ד** [אות לון] במשנה ר"שפוטר שאינו משלם קנס עפ"ע. מסקנת הסוגי' פ"ד דכתובות דמ"ב דר"ש סבר אף היכא דאילו הודה חייב ממון בגון שהבטו על חקנס העמרתיך בדין ונתחייבת לי ס"פ פטור מקרבן שבועה דבעי' דוקא דומיא דפקדון דעקרו ממון והכא ר"ש לדבריהם דרבנן קאמר דעב"פ היה לכם למפטרי' בלא עמד בדין:

יבין תפארת ישראל בועז

טז) דס"ל דגלו מגרעין אחד משתבע דאינו שוה פרוטה, רק על המין: יז) וכיון דלי' מודה מפטר, פטור עליו מקרבן שבועה: יח) וה"ה לענ"ד. רק לא נקט לה תנא, מדקאי נמ אמתיתה דאין לה לענ"ד (כתובות ל"ט ב'). מיהו ר"ש ס"ל דלא שביק מלמתבע דבר הקלוב בתורה כמחשים כסף של קנס. והבע בושת ופגם שלריך לומר מקודם. ורבנן ס"ל דאפ"ה עיקר תביעתו רק מה שאין יכול הנתבע לפטור א"ע (א): יט) אפילו לר"ש לעיל. דהרי כשיודה מחייב א"ע בקרן והוא קליב, וגם אין יכול להפטר ממנו כשיודה, להכי וודאי קרן נתבע, ולכ"ע חייב. ולא נקט ליה רק משום סיפא, דבשכופר רק הקנס, פטור: ב) מדלא כפר רק הטביחה ומכירה והרי אינו חייב קרבן עבור שבועתו לבקר על הקנס. ותו אפילו היה חייב ממונא עבור טביחה ומכירה, עכ"פ כיון דהודה בגניבה פטור מכפילא, ולפיכך אפילו יבואו עדים אח"כ שטבח ומכר פטור לגמרי, דד' וה' אמר רחמנא, ולא ג' וד' (כנ"ק דע"ס כ'). [והא דלא נקט לה לעיל גבי עדות (כפ"ד). הי"מ מדהיה לריך להאריך שתבען שיעידו גמי על הטביחה, דאל"כ כל"ז פטורים מקרבן מדכתיב אם לו לא יגיד (כפ"ד מי"ב). משא"כ הכא בפקדון אפילו בלא תבעו. וכדמשמע פשטותא דמתניתין אלא תבעו על הטביחה, אפ"ה היה לאוי שיתחייב (כלעיל פי' י"ח) נולא עשמא דאמרן]: בא) לא מייתי בקרן תמה דהרי פלגא מקא קנסא הוה, אלא מייתי בשור המועד וכו': בב) שחייב לשלם לו שלשים שקלים קנס לרבו, אפילו לא היה שוה רק דינר, או אפילו שוה מנה: בג) אבל אם אמר לו וכו': בד) דהא שילא העבד בקטיעת א' מכ"ד אבריו ג"כ רק קנס הוא. או ג"ל דקמ"ל דסד"א כיון דבאחר חייב עכ"פ לשלם לו דמי עינו לכבי נבי עבד הו"א דדמי עינו וסע דהו"ל ממון נכלל בשחרור כל גופו שהוא קנס, והו"ל כטועמו נגבה דנכלל בטענתו ממון וקנס וחייב, קמ"ל דבעבד כל דמי שחרור גופו קנס הוא דהרי כל דמיו של רבו: בה) ל"ל דזה הכלל לאתויי מוליא שם רע ועדים זוממין. מיהו בכל דוכתא שפטור משום שבועת עדות ופקדון, חייב עכ"פ משום שבועת בטוי [רמב"ם שפ"ד, ופ"ע פי"ד משבועות]. [והא דלא נקט נמי בכולה פרקן דשבועת פקדון לריך שיסיה בשם ובכנוי, כדנקט לה לעיל (כפ"ד). משום דשבועה בשם רק בעדות בתיבה, מדילפינן אלא אלא (כשבועות דל"ה כ'). וא"כ פשיטא דמנה ילפינן בפקדון בג"ש דתחשא תחשא, כשבועות דל"ד כ']:

פ"ה (א) ותמהני לשמ"ש הר"ב לעיל פ"ד מ"ו, ורמב"ם (פ"ע משבועות ה"ה) דבשבועות עדות מס"ע חייב באנסת בתי משום בושת ופגם שהן ממונא, וכן קיי"ל בגמרא דמבביע עדי קנס פטור (כרמב"ם שם), א"כ אדכליג ר"ש הכא בפקדון, מב"ם דהו"ל לאפלוגי לעיל (בפ"ד מ"ו) בשבועת העדות, דהתם וודאי שפי מסתבר שתובע שיעידוהו על הקנס, מחבשתו שמא יקדים שתבע ווודה. ואת"ל התם נמ ר"ש מודה. עכ"פ ק' מאי מסתפק הש"ס לעיל (דל"ג ע"ח) אי מבביע עדי קנס חייבים או פטורים, ונדק מדלא מייתי תנא התם פלוגתא דר"ש ורבנן

באנסת